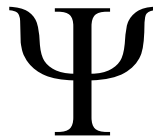

DET PSYKOLOGISKE FAKULTET

Fysisk og emosjonell mishandling i barndom. Konsekvenser for tilknytning og romantiske relasjoner i voksen alder

HOVEDOPPGAVE

profesjonsstudiet i psykologi

**Renate Tverå
Branka Vojnovic
Cecilie Cora Langballe**

Høst 2013

Veileder

Kjersti Arefjord

Sammendrag

Formålet med denne oppgaven er å belyse sammenhengen mellom fysisk og emosjonell mishandling i barndom og konsekvenser for romantiske relasjoner i voksen alder ut fra et tilknytningsteoretisk perspektiv. Fysisk og emosjonell mishandling fra tilknytningspersoner i barndom kan bidra til utvikling av utrygg eller desorganisert tilknytningsstil, svekket affektregulerings- og mentaliseringsevne og fremme negative indre arbeidsmodeller av selv og andre. Dette skaper sårbarhet for svekket fungering i romantiske relasjoner i voksen alder. Svekket fungering er karakterisert av lavere tilfredshet med parforholdet, vansker med intimitet og seksualitet, mindre nøyaktig oppfattelse av partneren, svekket konflikthåndtering og partnervold. Ulike tilknytningsstiler i voksen alder er assosiert med ulike vansker i voksne romantiske relasjoner. Oppgaven tar utgangspunkt i tilknytningsteori og empiri og beskriver hvordan fysisk og emosjonell mishandling i barndom svekker en adaptiv utvikling av tilknytningssystemet og leder til vansker i romantiske relasjoner i voksenlivet. Funnene understreker betydningen av å ha et fokus på tilknytning i behandling av barn utsatt for fysisk og emosjonell mishandling og i parterapi hvor den ene, eller begge partene kan ha vært utsatt for mishandling.

Abstract

The purpose of this paper is to elucidate the association between physical and emotional maltreatment during childhood and the consequences for adult romantic relationships from an attachment theoretical perspective. Physical and emotional maltreatment from attachment figures during childhood contribute to the development of an insecure or disorganized attachment style, which impairs the child's emotion regulation and mentalizing ability and contribute to negative internal working models of self and others. The consequences can be vulnerability for an impaired functioning in romantic relationships in adulthood. This impaired functioning is characterized by a lower satisfaction with the relationship, difficulties with intimacy and sexuality, biased perception of partner, impaired conflict management and partner violence. Different adult attachment styles are associated with different problems regarding these relationship variables. Based on attachment theory and empirical data this paper describes how physical and emotional maltreatment during childhood impairs an adaptive development of the attachment system and contributes to different problems in adult romantic relationships. Findings emphasize the value of focusing on attachment in the treatment of children exposed to physical and emotional maltreatment and in therapy with couples in which one, or both, have been exposed to maltreatment.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	1
ABSTRACT	2
INNLEDNING	6
FORMÅL OG PROBLEMFORMULERINGER	12
METODE	13
BEGREPSAVKLARING	13
FIGUR	14
RELASJONELLE KONSEKVENSER AV FYSISK OG EMOSJONELL MISHANDLING I BARNDOM	15
KONSEKVENSER AV FYSISK OG EMOSJONELL MISHANDLING FOR ROMANTISKE RELASJONER	16
INTIMITET OG TILFREDSHET	16
OPPFATTELSE AV PARTNER	17
SEKSUELLE VANSKER	18
KONFLIKTHÅNDTERING	18
UTØVELSE AV VOLD OG OFFER FOR VOLD	19

TILKNYTNING – BARNDOM TIL VOKSEN ALDER	21
TILKNYTNING I BARNDOM	21
INDRE ARBEIDSMODELLER AV TILKNYTNING	24
AFFEKTREGULERING OG MENTALISERING I BARNDOM	26
TILKNYTNING I VOKSEN ALDER	30
AFFEKTREGULERING I VOKSEN ALDER	33
MENTALISERING I VOKSEN ALDER	35
MISHANDLING I BARNDOM OG TILKNYTNING I VOKSEN ALDER	37
TILKNYTNINGSTYPE OG ROMANTISKE FORHOLD	39
TILFREDSHET	39
INTIMITET	40
OPPFATTTELSE AV PARTNER	41
SEKSUELLE VANSKER	42
KONFLIKTHÅNTERING	44
UTØVELSE AV VOLD OG OFFER FOR VOLD	44
AFFEKTREGULERING OG ROMANTISKE RELASJONER.....	46

DISKUSJON	49
UNNVIKENDE TILKNYTNING	50
OVEROPPTATT TILKNYTNING	55
DESORGANISERT/FRYKTFULL TILKNYTNING.....	62
BEGRENSNINGER	65
KLINISKE IMPLIKASJONER	68
REFERANSER	71

Innledning

Barn som blir utsatt for ulike former for mishandling fra foreldre eller andre nære omsorgspersoner kan bli alvorlig skadet både psykisk og fysisk, og de alvorligste formene kan medføre dødsfall (Gilbert, Widom, et al., 2009). Gradvis har de ulike konsekvensene av vold og mishandling av barn fått økende nasjonalt fokus både politisk, i media, og innen forskning og klinikk. Barnevernloven (1992) har som formål å sikre trygge oppvekstvilkår for barn og unge og at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp.

Barnemishandling defineres som enhver form for unnlattelse fra en forelder eller annen omsorgsgiver som resulterer i potensiell eller faktisk skade på barnet (Leeb, Paulozzi, Melanson, Simon, & Arias, 2008). Barn forstås som en person opp til 18 år, og en omsorgsperson som enhver person som har ansvar for barnet; inkludert lærere, trenere og slektninger. Fire former for barnemishandling defineres: fysisk mishandling, emosjonell mishandling, seksuell mishandling og omsorgssvikt (neglekt).

Fysisk mishandling blir definert som enhver form for intendert bruk av fysisk makt mot barnet som potensielt kan, eller resulterer i fysisk skade. Eksempler på fysisk mishandling kan være å slå, sparke, dytte, stikke, bite, kaste på, dra i, riste, smadre, brenne og forgifte.

Emosjonell mishandling er enhver form for intensjonell atferd som formidler at barnet er verdiløst, feil, uelsket, uønsket, truet, eller kun verdsatt forutsatt at det møter andres behov. Definisjonen inkluderer også skadelige interaksjoner mellom foreldre og barn som forårsaker alvorlig og varig negativ effekt på barnets emosjonelle utvikling. Konkret inkluderer slik mishandling beskyldninger, bagatellisering, nedverdiggende, truende eller isolerende atferd, eller at omsorgspersonen opptrer på andre måter som er

emosjonelt skadelig eller insensitive ovenfor barnets utviklingsbehov. Eksempler kan være barn av foreldre med rusmisbruk, eller barn som er vitne til vold i hjemmet.

Seksuell mishandling beskrives som enhver form for fullført eller forsøkt seksuell handling, seksuell kontakt, eller en seksuell interaksjon uten kontakt med barnet.

Omsorgssvikt defineres som en manglende evne til å møte barnets behov, både fysiske, emosjonelle, medisinske, og pedagogiske. Videre, svikt i forhold til å gi tilfredsstillende og tilstrekkelig næring, ivareta hygiene eller å beskytte barnet (Leeb, et al., 2008).

Internasjonale studier viser stor variasjon i rapportert antall for de ulike formene for barnemishandling (Saltzman, Fanslow, McMahon, & Shelley, 1999). Flere faktorer medvirker til dette, både ulike definisjoner av mishandling og underrapportering (Gilbert, Kemp, et al., 2009; Gilbert, Widom, et al., 2009). Denne oppgaven fokuserer på fysisk og emosjonell mishandling, de to hyppigst forekommende formene for mishandling (Sørbø, Grimstad, Bjørngaard, Schei, & Lukasse, 2013), og som ofte rammer samme individ (Higgins & McCabe, 2000). Oppgaven ville blitt for omfattende dersom alle fire formene for mishandling skulle bli inkludert.

Nasjonale prevalenstall for fysisk og emosjonell mishandling er usikre. Ifølge Statistisk Sentralbyrå (2013) ble det i 2012 registrert 510 nye tilfeller av barn fra 0-17 år med barnevernstiltak for fysisk mishandling, mot 269 nye tilfeller av barn fra 0-17 år med barnevernstiltak for emosjonell mishandling. En undersøkelse av ungdom i seks fylker i alderen 15-16 år, rapporterer at 3,3 % av guttene og 4,6 % av jentene hadde opplevd vold fra voksne de siste 12 månedene (Schou, Dyb, & Graff-Iversen, 2007). NOVA- rapporten fra 2007 (Mossige & Stefansen, 2007) viser at 26 % av norsk

ungdom har opplevd minst ett tilfelle av fysisk vold fra en forelder i løpet av oppveksten. Av disse rapporterte 8 % grov vold som å bli blitt slått med knyttneven/gjenstand. Disse tallene samsvarer med internasjonale tall (Briere & Elliott, 2003; Scher, Forde, McQuaid, & Stein, 2004; Yamamoto et al., 1999).

Få studier har undersøkt forekomsten av emosjonell mishandling blant norske barn og unge. I en populasjonsbasert undersøkelse av barnemishandling blant 65 000 kvinner rekruttert fra Den norske mor og barn-undersøkelsen (MoBa) ved Folkehelseinstituttet, rapporterte 14 % å ha opplevd emosjonell mishandling i barndommen (Sørbø, et al., 2013). I en studie av nordiske kvinner, rapporterte 2,5 % av norske kvinner mild emosjonell mishandling i barndom, 1,1 % moderat emosjonell mishandling og 4,2 % alvorlig emosjonell mishandling (Wijma et al., 2003). Like resultater er funnet i populasjonsbaserte studier i land med høy inntekt (Gilbert, Widom, et al., 2009). Blant internasjonale studier varierer rapportert forekomst fra 5,6 % til 34,8 % (Wright, Crawford, & Del Castillo, 2009).

Ulike definisjoner og underrapportering gir usikre tall på forekomst av fysisk eller emosjonell mishandling. I tillegg kan samme person utsettes for både fysisk og emosjonell mishandling. Emosjonell mishandling er tilstede i nesten alle tilfeller der det forekommer fysisk mishandling (Claussen & Crittenden, 1991; Higgins & McCabe, 2000) og har blitt vektlagt som kjernekomponenten i barnemishandling og omsorgssvikt (Hart, Binggeli, & Brassard, 1997). I en studie av kvinner ble det funnet at 28,9 % rapporterte å ha blitt utsatt for en form for mishandling (enten fysisk, emosjonell eller seksuell), 18,7 % for to former og 5,4 % for alle tre formene for mishandling (Moeller, Bachmann, & Moeller, 1993). Blant voksne som tidligere hadde blitt fysisk mishandlet

fant Styron og Janoff-Bulman (1997) at 85 % også var utsatt for enten emosjonell eller seksuell mishandling.

Å bli utsatt for mishandling som barn påvirker relasjonen til omsorgspersonen. Ulike utviklingsteorier, blant andre tilknytningsteorien til Bowlby (1969, 1973, 1980), fokuserer på betydningen av relasjonen mellom barnet og omsorgsgiver, og hvordan denne danner arbeidsmodeller for alle senere relasjoner barnet inngår i. Bowlby definerte tilknytning som det sterke emosjonelle båndet mellom barn og omsorgsgiver, og beskrev tilknytningsatferd som «enhver atferd som gjør at en person oppnår eller opprettholder nærhet til en annen klart identifisert person som blir oppfattet som bedre i stand til å hankses med verden» (Tetzchner, 2001, s.42). Barn har et medfødt atferdssystem som gjør at de søker til en annen person for hjelp til å overleve. Hvordan omsorgsgiver reagerer på barnets tilknytningsatferd er med på å påvirke hvordan barnet oppfatter verden; som trygg og forutsigbar, eller som skremmende og ukontrollerbar. Mishandling fra foreldre i barndommen skader tilknytningen mellom barnet og forelderen (Baer & Martinez, 2006; Morton & Browne, 1998).

Den sentrale affekten som utløser tilknytningsatferd er frykt. Samtidig som man beveger seg bort fra det som skremmer, beveger man seg mot en annen som kan gi beskyttelse; fryktsystemet og tilknytningssystemet kompletterer hverandre (Wennerberg, 2011). Disse to systemene kan imidlertid komme i konflikt med hverandre, som når forelderen er den som skremmer barnet. Tilknytning er sterkt koblet til overlevelse og grunnleggende som motivasjonssystem. Derfor vil barn ofte gå langt for å tilpasse seg til forventninger og krav fra tilknytningspersoner, også når tilknytningspersonen er opphavet til redselen. Tilknytningssystemet vil få forrang og barnet vil forsøke å opprettholde tilknytningsrelasjonen til tross for egen redsel

(Wennerberg, 2011). Fysisk og emosjonell mishandling fra omsorgspersoner de første leveårene kan føre til tilknytningstraumer. Mens traumer i voksen alder kan skade en personlighetsstruktur som allerede er dannet, vil traumer gjennom barndommen forme og deformere personligheten (Wennerberg, 2011). Tilknytningstraumer rammer selve tilknytningssystemet og medføre redsel for nærhet til andre mennesker (Allen, 2001). Det trygghetsregulerende systemet blir skadet og personen får en redusert evne til å bruke relasjoner for å skape trygghet. Barn av mishandlende foreldre er ikke mindre tilknyttet sine foreldre enn andre barn (Main, 1995), men tilknytningsatferden er utrygg eller desorganisert.

Måten foreldrene responderer til barnets tilknytningssignaler påvirker utviklingen av affektregulering og mentalisering hos barnet (Wennerberg, 2011). En omsorgsstil hvor forelderen er psykologisk tilgjengelig, empatisk og inntonet på barnets signaler, gir passende responser og reparer brudd i tilknytningsrelasjonen, øker sannsynligheten for utvikling av mentaliseringsevne og konstruktiv affektregulering hos barnet. Konstruktiv affektregulering betyr å kunne skille mellom ulike følelser, modulere følelsestilstander uten å unngå eller undertrykke spesifikke følelser, og bruke emosjonell erfaring som en kilde til informasjon om seg selv og sine erfaringer (Normann-Eide & Normann-Eide, 2008; Wennerberg, 2011). Mentalisering er evnen til å forstå sin egen og andres atferd ut fra mentale tilstander hos seg selv og andre (Allan, Fonagy, & Bateman, 2008). Erfaring med en tilknytningsperson som er psykologisk fraværende, ikke inntonet på barnets indre tilstand og som ikke hjelper barnet til å regulere sine følelser, kan medføre svekket mentaliseringsevne og emosjonell dysregulering. Når barn blir utsatt for fysisk og/eller emosjonell mishandling blir det ikke bare umulig å mentalisere forelderens sinnstilstand, men barnet vil også frykte

mentaliserings; forelderens sinne, hat, ondskap og likegyldighet er for smertefull å bære (Fonagy & Target, 1997). Tilknytningsrelasjonen påvirker utvikling av affektregulering og mentalisering, og derfor kan ulike former for mishandling være en alvorlig risikofaktor for svekket mentaliseringsevne og emosjonell dysregulering.

I følge Bowlby (1973) danner barn de første leveår arbeidsmodeller for senere relasjoner. Barn sine tilknytningserfaringer med omsorgsgiver blir tatt med inn i voksne relasjoner, og voksnes tilknytningsatferd og affektregulering vil være ledet av personens indre arbeidsmodeller for tilknytning. De viktigste tilknytningsrelasjonene i voksen alder er varige seksuelle og romantiske relasjoner (Hazan & Zeifman, 1994) som etableres til kjæreste, samboer eller ektefelle. Denne typen relasjoner er av de mest nære og intime, og er karakterisert av en gjensidig psykologisk og fysisk avhengighet ulik den man finner i andre sosiale bånd (N. L. Collins & Feeney, 2004a). Det er både likheter og forskjeller mellom foreldre-barn tilknytning og romantiske tilknytningsrelasjoner i voksenlivet. Begge typer tilknytning består av fire grunnleggende egenskaper: trygg base, opprettholdelse av nærhet, trygg havn og ubehag ved separasjon. Relasjonen mellom barn og omsorgsgiver er asymmetrisk når det gjelder omsorgsgiving, som er omsorgsgivers rolle. I en romantisk relasjon i voksenlivet vil det være en horisontal gjensidighet hvor begge parter kan sørge for omsorg og trygghet. De to tilknytningsbåndene er også forskjellige hva gjelder motivasjonen for fysisk kontakt og evolusjonær funksjon. Spedbarn søker nærhet for å redusere ubehag og for å fremme trygghet og overlevelse. Voksne søker nærhet først og fremst basert på seksuell tiltrekning og videreføring av arten, og for gjensidig støtte og beskyttelse (Hazan & Zeifman, 1999). Romantiske relasjoner i voksen alder involverer en integrasjon av tre systemer: tilknytningssystemet, omsorgsgiversystemet og det

seksuelle systemet (Hazan & Zeifman, 1999). Collins og Sroufe (1999) vektlegger at for å oppnå en intim relasjon må en person a) være innstilt på å verdsette og søke nærhet, b) være i stand til å tåle intense følelser som oppstår i nære relasjoner og c) være i stand til å komme med selvavsløringer, gjensidighet og vise sensitivitet og omtanke for andres følelser og velvære. Dermed vil både tilknytningstype, evne til affektregulering samt mentaliseringsevne påvirke romantiske relasjoner.

Formål og problemformuleringer

Fysisk og emosjonell mishandling i barndommen påvirker tilknytningen til sentrale omsorgspersoner og øker risikoen for svekket relasjonell fungering som voksen.

Ettersom tilknytningen danner grunnlaget for utvikling av arbeidsmodeller, affektreguleringsstrategier og mentaliseringsevne vil mishandling i en tilknytningsrelasjon påvirke hvordan barnet ser på seg selv og andre, og hvordan barnet interagerer med omverden. Barnets selv/andre modeller og interaksjonsstil blir tatt med inn voksenlivet og påvirker den voksnes relasjonelle fungering.

Formålet med denne oppgaven er å beskrive hvordan fysisk og emosjonell mishandling i barndom påvirker fungering i romantiske relasjoner i voksen alder. Oppgaven beskriver hvordan ulike former for tilknytning kan påvirke viktige aspekter ved romantiske relasjoner som tilfredshet med forholdet, intimitet, seksuell interaksjon, oppfattelse av partner, konflikthåndtering og partnervold. Dette vil bli sett i sammenheng med teorier om tilknytning, affektregulering og mentalisering. Videre vil empiri som belyser sammenhengen bli beskrevet. Til slutt vil noen kliniske implikasjoner bli drøftet. Figur 1 på side 14 er en illustrasjon av hvordan fysisk og emosjonell mishandling kan føre til vansker i romantiske relasjoner gjennom påvirkningen av tilknytning, affektbevissthet og mentalisering.

Med utgangspunkt i overstående vil vi belyse følgende problemstillinger:

- På hvilken måte påvirker fysisk og emosjonell mishandling i barndom romantiske relasjoner i voksen alder?
- Hvordan kan tilknytningsteorien forklare konsekvensene av fysisk og emosjonell mishandling på romantiske relasjoner i voksen alder

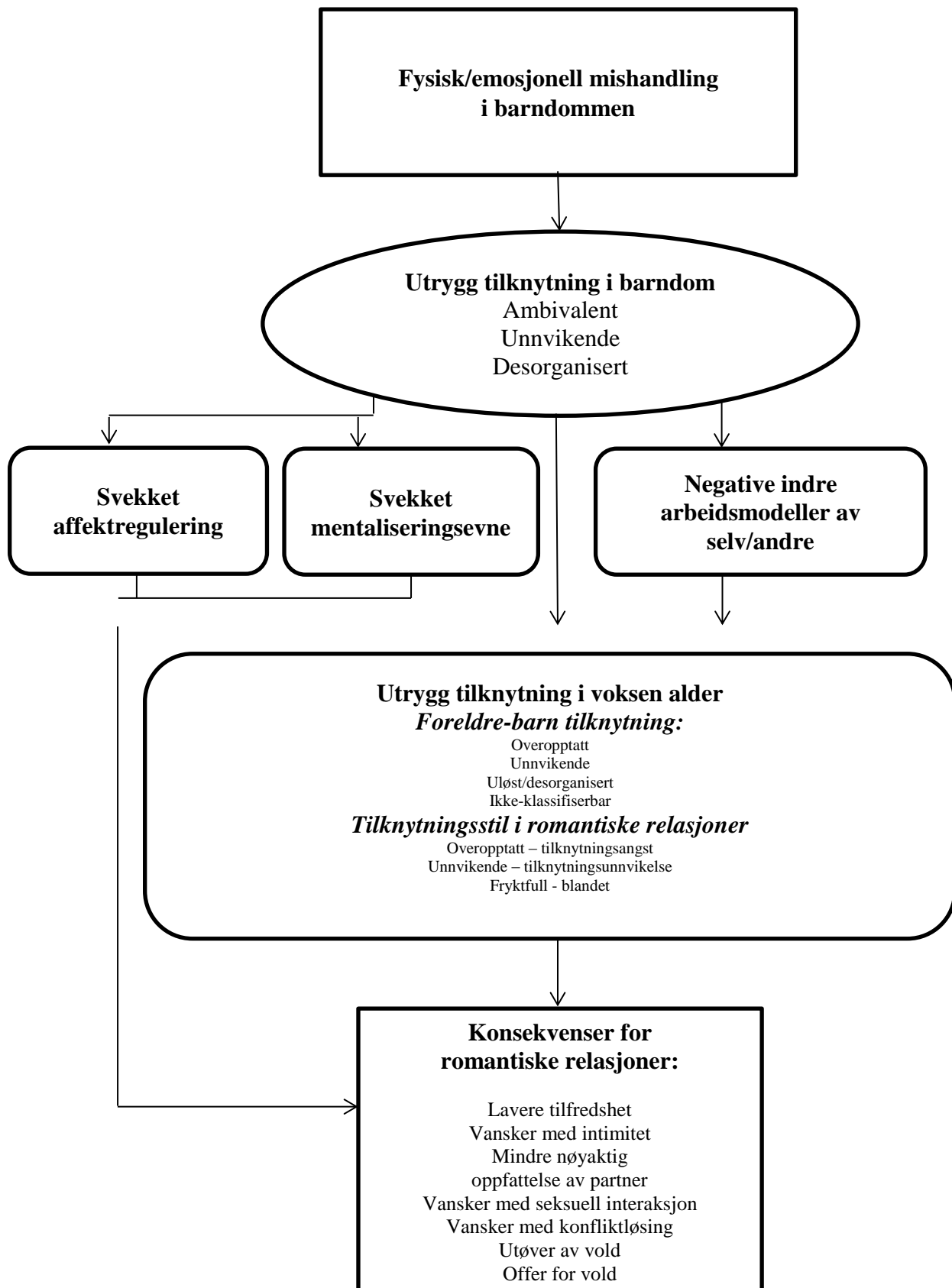
Metode

Metoden som ligger til grunn for arbeidet er gjennomgang av tilknytningsteori og teori knyttet til utvikling av affektregulering og mentaliseringsevne. For å få oversikt over relevante studier knyttet til problemstillingene ble det gjort litteratursøk i databasene ISI Web of Science, PsycINFO, PsycArticles, og Google Scholar med søkeordene «physical» «emotional» «maltreatment» «abuse» «child*», «consequence(s)» «intimate» «romantic» «relation*» «adult*» «couple*» «marriage» «attachment» «attachment style» «preoccupied» «ambivalent» «anxious» «dismissive» «avoidant» «fearful» «disorganized» «affect regulation» «mentalization» «satisfaction» «intimacy» «sex*» «perception» «conflict resolution» «violence» «victimization», alene og i sammenheng. Utvalget av litteratur ble gjort ut fra det som ble vurdert som relevant for å belyse oppgavens problemstillinger.

Begrepsavklaring

I denne oppgaven vil *mishandling* inkludere ulike begrep som beskriver mishandling i barndommen. Mishandling omfatter her vold, vanskjøtsel, misbruk og overgrep. Begrepene *emosjonell* og *psykologisk* mishandling blir brukt om hverandre i litteraturen og oppgaven inkluderer litteratur og empiri som har brukt ett eller begge begrepene. Begrepet barn refererer til personer under 18 år.

Figur 1. Konsekvenser av mishandling for romantiske relasjoner

Relasjonelle konsekvenser av fysisk og emosjonell mishandling i barndom

Studier av fysisk og emosjonell mishandling i barndom viser at utsatte opplever vansker med tidlige relasjoner, grunnleggende tillit og vennskapsforhold (Ducharme, Koverola, & Battle, 1997; Hart, et al., 1997; Salzinger, Feldman, Hammer, & Rosario, 1993; Trickett, Negriff, Ji, & Peckins, 2011). Fysisk mishandlende barn har lavere status blant jevnaldrende, færre positive, gjensidige interaksjoner med jevnaldrende, er skåret som mer aggressive og mindre samarbeidsvillige av jevnaldrende, og som mer forstyrret av foreldre og lærere (K. A. Dodge, Bates, & Pettit, 1990; Parker & Herrera, 1996; Salzinger, et al., 1993). En undersøkelse av kronisk, fysisk mishandlede barn, viste at barna hadde økt risiko for gjentatte avvísninger fra jevnaldrende fra barndom til tenårene og en signifikant nedgang i kvalitet på vennskapsforhold fra 2. til 7. klasse (Bolger & Patterson, 2001; Bolger, Patterson, & Kupersmidt, 1998). Også emosjonell mishandling påvirker relasjoner til andre i barndommen. Emosjonell mishandling er assosiert med økt aggresjon, sosial tilbaketrekking, dårlig selvbilde, emosjonell ustabilitet, vansker med å bli uavhengig og problemer med å stole på andre (Hart, et al., 1997; 2009).

Tilpasningsvansker og interpersonlige vansker er rapportert hos tenåringer utsatt for fysisk mishandling i barndom (Flisher et al., 1997; Kurtz, Gaudin, Wodarski, & Howing, 1993). Interpersonlige vansker utvides her fra sosiale vansker med jevnaldrende til å inkludere vansker i romantiske relasjoner (Milletich, Kelley, Doane, & Pearson, 2010; Trickett, et al., 2011). Emosjonell mishandling i barndommen er funnet å være assosiert med lavere sosioemosjonell kompetanse tidlig i tenårene (Shaffer, et al., 2009). Det at fysisk og emosjonell mishandling kan ha ødeleggende konsekvenser for barns sosiale og emosjonelle kompetanse gjør det nærliggende å tenke

at de også som voksne kan oppleve relasjonelle utfordringer. Flere studier viser at vanskene opplevd i barndom og tenårene vedvarer i voksen alder (Colman & Widom, 2004; Malinosky-Rummell & Hansen, 1993).

Konsekvenser av fysisk og emosjonell mishandling for romantiske relasjoner

Intimitet og tilfredshet

Fysisk mishandling. Personer utsatt for fysisk mishandling i barndom rapporterer signifikant flere mellommenneskelige problemer i parforhold sammenliknet med ikke-utsatte (Colman & Widom, 2004; J. L. Davis, Petretic-Jackson, & Ting, 2001 2001; Larsen, Sandberg, Harper, & Bean, 2011 & Bean, 2011; Paradis & Boucher, 2010). De har dårligere evne til å etablere og opprettholde gode, intime relasjoner i voksen alder (Colman & Widom, 2004). De erfarer mindre intimitet i sine relasjoner og har større frykt for intimitet sammenliknet med personer som ikke har opplevd fysisk mishandling (Ducharme, et al., 1997; Repic, 2007). Dårlig fungerende parforhold i form av lavere tilfredshet, familiesamhørighet, stabilitet og tillit er også funnet i andre undersøkelser av personer utsatt for fysisk mishandling i barndommen (DiLillo et al., 2009; Larsen, et al., 2011; Nelson & Wampler, 2000). Blant gifte par øker opplevd fysisk mishandling risikoen for skilsmisse og utroskap (Colman & Widom, 2004; Whisman, 2006).

Emosjonell mishandling. Forskning viser at også emosjonell mishandling i barndom er assosiert med lavere kvalitet på romantiske relasjoner, mindre tilfredshet, flere vansker i romantiske relasjoner og høyere forekomst av ekteskapsoppløsning (R. N. Dodge, 2010; Paradis & Boucher, 2010; Perry, DiLillo, & Peugh, 2007). Emosjonell mishandling er også assosiert med høyere frykt for intimitet (J. L. Davis, et al., 2001). Personer utsatt for emosjonell mishandling rapporterer høyere sannsynlighet for å være

lukket i interpersonlige relasjoner og å holde avstand til andre (Battle et al., 2004). Dette er støttet av andre studier som viser at voksne som rapporterer å ha vært utsatt for emosjonell mishandling opplever økt ensomhet og isolasjon, mindre tillit og nærhet, større frykt for intimitet, sterkere interpersonlig sensitivitet og lavere relasjonskvalitet i romantiske forhold (Briere & Runtz, 1988; R. N. Dodge, 2010; Drapeau & Perry, 2004; Loos & Alexander, 1997; Twaite & Rodriguez-Srednicki, 2004).

Oppfattelse av partner

Fysisk mishandling. Personer som har opplevd fysisk mishandling har større sannsynlighet for å vurdere seg selv og sin partner negativt sammenlignet med personer som aldri har vært utsatt for fysisk mishandling, spesielt når begge partene har opplevd mishandling. De vurderer både seg selv og partner som mer nevrotiske og konfliktfulle. Partnere til personer som har opplevd mishandling vurderer imidlertid ikke seg selv som mer nevrotisk eller konfliktfylte enn partnere i forhold hvor ingen har blitt mishandlet. Det er ikke nødvendigvis slik at de som har opplevd fysisk mishandling velger partnere som er mer nevrotiske eller konfliktfylte, men de har gjerne en tendens til å oppfatte dem slik (Busby, Walker, & Holman, 2011). Ornduff et al. (2001) fant at kvinner som rapporterte fysisk mishandling i barndom hadde en generell mistillit til andres motiver, mangel på genuin investering eller involvering i interpersonlige relasjoner, begrenset kapasitet for empati, og var sensitive til avvisning i nære relasjoner. De hadde også en manglende evne til å foreta realistiske attribusjoner til tanker, følelser og handlinger av seg selv og andre, og svak evne til sosial bedømmelse og selvevaluering.

Emosjonell mishandling. Det er gjort få studier på emosjonell mishandling i barndom og oppfattelse av partner i voksen alder. I en undersøkelse utført av Mullen et al., (1996) ble det funnet at personer utsatt for emosjonell mishandling i større grad ville

skåre deres nåværende partnere som ukjærlige og påtrengende, sammenliknet med personer som ikke var utsatt for mishandling.

Seksuelle vansker

Fysisk mishandling. Isolert sett er det lite litteratur som viser hvordan fysisk mishandling i barndom alene kan påvirke senere seksuell interaksjon med partner. De studier som er gjort viser en assosiasjon med tidlig seksuell debut (Black et al., 2009; Tenkorang & Obeng, 2011) og økt risikofylt seksuell atferd i voksen alder (Roemmele & Messman-Moore, 2011). I romantiske relasjoner opplever personer med en historie av fysisk mishandling flere seksuelle problemer og mindre seksuell aktivitet (Dennerstein, Guthrie, & Alford, 2004; Mullen, et al., 1996).

Emosjonell mishandling. Tidlig emosjonell mishandling har blitt identifisert som en risikofaktor for seksuelle problemer senere i livet (DiLillo, Lewis, & Loreto-Colgan, 2007; Mullen, et al., 1996; Zurbriggen, Gobin, & Freyd, 2010). Kvinner som har opplevd emosjonell mishandling rapporterer negative tanker om sex, for eksempel at sex er en metode for å få makt over et annet menneske, og de reagerer i større grad på seksuelle tilnærmelser med avsky, frykt eller skam (DiLillo, et al., 2007). Blant menn er historier med emosjonell mishandling assosiert med lav seksuell tilfredshet (Meston, Heiman, & Trapnell, 1999). Emosjonell mishandling er også assosiert med tidlig seksuell debut (W. A. Collins & Sroufe, 1999), samt det å utføre eller å være offer for seksuell aggresjon i intime relasjoner sent i tenårene (Zurbriggen, et al., 2010).

Konflikthåndtering

Fysisk mishandling. Personer som har opplevd mishandling i barndom viser signifikant mer destruktiv konflikthåndtering i senere nære relasjoner med partner (Styron & Janoff-Bulman, 1997). De er mer aggressive i deres løsningsstrategier både i

form av verbale fornærmelser mot partner og bruk av fysisk vold. Flere studier støtter dette funnet (Busby, Holman, & Walker, 2008; Dutton, Starzomski, & Ryan, 1996; Swogger, Walsh, Kosson, Cashman-Brown, & Caine, 2012). Kalmuss (1984) fant at det å ha blitt utsatt for fysisk mishandling og å ha vært vitne til fysisk mishandling mellom foreldre var sterkt korrelert med å selv bli aggressiv i parforholdet.

Emosjonell mishandling. Voksne som har opplevd emosjonell mishandling i barndom har større problemer når det oppstår diskusjoner eller konflikter i parforholdet. De kan ha større problemer med å lytte til partner, greier ikke å validere partners positive budskap og misforstår lettere partners nonverbale kommunikasjon (Creasey, Kershaw, & Boston, 1999). De tolker lettere nøytrale stimuli fra miljøet rundt som negative og reagerer lettere med fiendtlighet (Berzenski & Yates, 2010; R. N. Dodge, 2010; Fang & Corso, 2007; Riggs & Kaminski, 2010).

Utøvelse av vold eller offer for vold

Fysisk mishandling. Fysisk mishandling kan føre til at personen som har blitt utsatt selv utøver vold mot partner i voksen alder (Busby, et al., 2008; Swogger, et al., 2012). For eksempel fant Dutton et al. (1996) at fysisk mishandling i barndommen predikerte menns fysiske eller psykologiske voldelighet mot konene. Andre som har blitt utsatt for fysisk mishandling blir offer for mishandling fra partner. Ordnuuff, Kelsey og O'Leary (2001) undersøkte i et utvalg unge kvinner, forholdet mellom fysisk mishandling i barndom og vold i parforhold og fant en sterk sammenheng mellom selvrapportert fysisk mishandling og vold i parforhold i voksen alder. De understreker at fysisk mishandling i barndom utgjør en unik risikofaktor for det å bli et offer for vold i voksne parforhold. Også Hetzel og McCanne (2005) fant at fysisk mishandling i

barndom økte sannsynligheten for å bli utsatt for både fysisk mishandling og seksuelle overgrep i voksen alder.

Emosjonell mishandling. Emosjonell mishandling er positivt korrelert med det å utøve og det å være et offer for vold i romantiske relasjoner i voksen alder (R. N. Dodge, 2010). Emosjonell mishandling predikerer forekomst av vold, både bruk av vold og å bli utsatt for vold, i datingsrelasjoner hos unge voksne (Rich, Gidycz, Warkentin, Loh, & Weiland, 2005; Wekerle et al., 2009). Likeledes er det funnet at verbal mishandling i barndom er sterkt assosiert med å bli tvunget til å ha sex på et stevnemøte, bli fysisk mishandlet av en date, bli verbalt mishandlet på et stevnemøte og verbalt mishandle en date (Sappington, Pharr, Tunstall, & Rickert, 1997). Berzenski og Yates (2010) fant at emosjonell mishandling, sammenliknet med andre former for barnemishandling, er den sterkeste prediktoren for partnervold. Dette er i samsvar med funn fra Dutton et al. (1996) som viser at de sterkeste prediktorene for mishandling av ektefellen er avvisning fra foreldre og mangel på varme fra mor i barndommen. Denne assosiasjonen mellom emosjonell mishandling i barndom og vold i ekteskapsrelasjoner er også funnet i andre studier (Seedat, Stein, & Forde, 2005).

Emosjonell mishandling er også positivt korrelert med å utøve eller være utsatt for seksuelle overgrep i ung voksen alder (Messman-Moore & Brown, 2004; Stermac, Reist, Addison, & Millar, 2002; Zurbriggen, et al., 2010). Selv når det er kontrollert for kjønn, inntekt, alkoholmisbruk hos foreldre, seksuell misbruk i barndommen, fysisk misbruk i barndommen og omsorgssvikt, predikerer emosjonell mishandling i barndom fysisk og seksuell aggresjon i parrelasjoner blant unge voksne (Crawford & Wright, 2007).

Tilknytning – barndom til voksen alder

Tilknytning i barndom

Bowlby (1969, 1973, 1980, 1988) var interessert i å finne ut hvorfor det følelsesmessige båndet mellom barn og mor er så sterkt, og hvorfor separasjoner utløser intense følelsesreaksjoner hos barnet. Han mente to motivasjonssystemer påvirker mennesket fra fødselen av; tilknytningssystemet og utforskningssystemet. Mens tilknytningssystemet gjør at en søker til andre, er utforskningssystemet en drivkraft til å utforske verden og utvikle egen identitet. Disse to er uløselig knyttet sammen. For å være nær og i relasjon til andre må personer også kunne definere og hevde seg selv. Hvis ikke blir relasjonen symbiotisk og selvutslettende. Dersom personen ikke er nær, eller i relasjon til andre, vil selvdefineringen bli innholdsløs og uten forankring, basert på en fornektelse av egen sårbarhet og avhengighet av andre. En sentral utviklingsoppgave blir derfor å være i stand til å hevde seg selv og definere seg selv i forhold til andre, samtidig som man føler seg nær til og i relasjon til andre (Wennerberg, 2011).

Bowlby hadde fokus på separasjoner og følelsesmessige påkjenninger, men vektla også etter hvert betydningen av at en forelder ikke bare er fysisk nær, men også psykologisk tilgjengelig. Ainsworth og kollegaer utviklet et forskningsprosjekt kalt «fremmedsituasjonen» for å undersøke dette empirisk (Ainsworth, Bell, & Stayton, 1971; Ainsworth, Blehar, Waters, & Wall, 1978). Prosjektet observerte og kartla strategiene som barn bruker for å håndtere utrygge tilkynningsrelasjoner (Wennerberg, 2011). Flesteparten av barna som deltok ble beskrevet som trygt tilknyttet. De brukte mor som en trygg base mens de utforsket omgivelsene, og søkte til henne som en trygg havn eller tilfluktssted dersom noe skremte dem. De protesterte og gråt når de ble

forlatt, men lot seg trøste når mor kom tilbake. Mødrene til disse barna var følelsesmessige tilgjengelige og oppmerksomme på signalene fra barna. De var oppmerksom på og mottakelige for både barnas nærhetssøkende atferd og deres selvstendige utforskning.

En mindre andel av barna ble klassifisert som utrygt tilknyttet; enten utrygg-unnvikende eller utrygg-ambivalent. De som fikk betegnelsen utrygg-unnvikende utforsket lekerommet gjennom hele undersøkelsen. Det virket som de ikke la merke til at moren forsvant og de ignorerte og avviste henne da hun kom tilbake.

Hjemmeobservasjoner viste at mødrene til disse barna konsekvent avviste sine barns tilknytningsatferd. De unngikk fysisk kontakt og trakk seg bort, selv når barnet gav uttrykk for tristhet. Barna lærte at det å gi uttrykk for tilknytning førte til avvising og de utviklet en deaktivierende tilknytningsstrategi som stenger av uttrykkene for nærhet. Med dette oppnår barnet paradoksalt nok minimering av avstanden til forelderen, da denne atferden gjør at forelderen ikke trekker seg unna, som de gjør når barnet uttrykker behov for nærhet. Selv om disse barna virker rolige i fremmedsituasjonen, har senere replikasjoner av studien vist at pulsen deres øker like mye som hos de trygt tilknyttede barna og de har en høyere utskillelse av stresshormonet kortisol (Wennerberg, 2011).

Gruppen av utrygge barn som fikk betegnelsen utrygg-ambivalent var opprørte og urolige allerede når de kom inn i rommet og utforsket ingenting. De protesterte når mor forlot rommet, men lot seg ikke trøste når hun kom tilbake. De hadde en hyperaktiv strategi for å få tilfredsstilt sine tilknytningsbehov og hadde all oppmerksomhet på mor. Hjemmeobservasjonene viste at mødrene til disse barna var uforutsigbare når det gjaldt det å møte barnas tilknytningsbehov; de var bare tilgjengelige og ga nærhet iblant, og samspillet var i høy grad avhengig av mødrenes behov. Disse to usikre kategoriene viser

to motsatte tilknytningsstrategier: deaktivierende og hyperaktiverende. Begge gruppene har utviklet sin tilknytningsstrategi i et forsøk på å løse en situasjon hvor de ikke får sine grunnleggende følelsesmessige behov tilfredsstilt. De blir i stedet avvist eller møter ustabil foreldreomsorg. Ved å tilpasse seg forelderens omsorgstil oppnår barnet en «sekundær opplevd trygghet» og holder fast ved et organisert utrygt mønster (Main, 1995).

I Ainsworth og kollegaer sin studie var det også en gruppe barn som viste en atferd som ble kategorisert som desorganisert (Main & Solomon, 1990). Desorganisert atferd kjennetegnes av kombinasjoner av ubehag, kontaktsøking, unngåelse, motstand, eller annen engstelig eller konfliktfylt atferd i fremmedsituasjonen (Lyons-Ruth & Jacobvitz, 2008). Denne atferden kan være vanskelig å observere da den ofte manifesterer seg i mer subtil og raskt forbigående atferd (Hesse & Main, 2000). Noen av foreldrene til barna i denne gruppen har egne uløste tilknytningsrelaterte traumer, andre foreldre til barn med desorganisert tilknytning har mishandlet dem (Main & Solomon, 1990).

Main (1995) understreker at barn som mishandles av foreldrene ikke er mindre tilknyttet sine foreldre enn andre barn. Siden tilknytning er så sterkt koblet til overlevelse og så grunnleggende som motivasjonssystem, vil barn ofte gå til ytterligheter for å tilpasse seg sine tilknytningspersoners forventninger og krav, som kan være bevisste eller ubevisste. Dette gjelder også når tilknytningspersonen er opphavet til redselen; tilknytningssystemet vil få forrang og barnet vil forsøke å opprettholde tilknytningsrelasjonen til tross for egen redsel. Studier viser at barn som utsettes for fysisk og/eller emosjonell mishandling viser et utrygt tilknytningsmønster i fremmedsituasjonen (Morton & Browne, 1998). Lamb, Gaensbauer, Malkin og Schultz

(1985) sammenlignet barn som var blitt fysisk mishandlet av mor med en kontrollgruppe med barn som ikke var blitt mishandlet. Resultatene viste at mens 91 % av barna i kontrollgruppen viste en trygg tilknytningsatferd med mor, viste 73 % av de mishandlede barna en unnvikende tilknytningsatferd med mor. George og Main (1979) beskrev det som senere ble kalt desorganisert tilknytningsatferd hos barn som var blitt fysisk mishandlet. Også nyere studier har funnet at barn som blir utsatt for fysisk eller emosjonell mishandling har større sannsynlighet enn andre barn å klassifiseres med en desorganisert tilknytning (E. A. Carlson, 1998; V. Carlson, Cicchetti, Barnett, & Braunwald, 1989; Cassidy & Mohr, 2001; Cicchetti, Rogosch, & Toth, 2006; Lyons-Ruth, Melnick, Bronfman, Sherry, & Llanas, 2004). I tillegg, barn som har opplevd lavere alvorlighetsgrad og ikke-kronisk emosjonell eller fysisk mishandling har signifikant lavere grad av trygg tilknytning og høyere grad av unnvikende og desorganisert tilknytning, samt mer negative globale representasjon av mor-barn relasjonen, sammenliknet med barn ikke utsatt for mishandling (Stronach et al., 2011). Disse studiene indikerer at barn som har blitt fysisk og/eller emosjonelt mishandlet har en større sannsynlighet for å utvikle et utrygt eller desorganisert tilknytningsmønster sammenlignet med barn som ikke har blitt mishandlet.

Indre arbeidsmodeller av tilknytning

Bowlby (1973) vektla at menneskers første erfaringer med tilknytningspersonene oversettes til indre mentale representasjoner, eller arbeidsmodeller, av disse relasjonene. I arbeidsmodellene finnes informasjon om hvem tilknytningspersonene er, hvor de kan bli funnet og hvordan de forventes å respondere, samt hvor akseptabel en selv er i tilknytningspersonens øyne. Arbeidsmodellene av selv og andre i et tilknytningsforhold hjelper en å forutsi, tolke og lede interaksjoner med den andre. I løpet av utviklingen vil

barns indre arbeidsmodeller øke i kompleksitet. Dette muliggjør ikke bare enkle korttids prediksjoner, men gjør også at en kan reflektere rundt nåværende og fremtidige relasjoner (Bowlby, 1988).

Begrepet trygg tilknytning beskriver et individs tillit til at en beskyttende, støttende tilknytningsperson vil være emosjonelt tilgjengelig og responsiv dersom nødvendig (Bretherton & Munholland, 2008). Defensive prosesser kan imidlertid forstyrre en optimal utvikling av arbeidsmodellene. Dette skjer der hvor barnet opplever at forelderen avviser eller latterliggjør deres trygghetssøking, eller på andre måter underminerer eller fornekte barnets angstfylte, sinte eller kjærlige følelser overfor tilknytningspersonen (Bowlby, 1973, 1980). Under slike forhold er det vanlig at barnet undertrykker opplevelsen av forelderen som «slem», og kun beholder representasjonen av ham eller henne som kjærlig. En slik arbeidsmodell av en idealisert og kjærlig forelder samsvarer ikke med virkeligheten og er lite adaptiv (Bretherton, Ridgeway, & Cassidy, 1990). Barn med en utrygg-unnvikende tilknytning har en tendens til å se på seg selv og tilknytningspersonene som perfekte. De er ofte mindre empatiske og noe reserverte, men samtidig idealiserer de forholdet til foreldrene (Bretherton, et al., 1990; Cassidy, 1988). Barn med en desorganisert tilknytning representerer ofte seg selv med overdrevne negative beskrivelser og viser ofte voldelig, fiendtlig, negativ eller bisarr atferd (Cassidy, 1988).

Selv om arbeidsmodellene oppdateres i takt med språklig, sosial og kognitiv utvikling, er det flere prosesser som medvirker til at de er relativt stabile gjennom utviklingen. For det første er det to personers arbeidsmodeller som er involvert i en relasjon, og dersom én prøver ut en ny atferd kan den andre være motvillige til å gjøre det samme og forsøke å føre relasjonen tilbake til det gamle mønsteret. For det andre vil

interaksjonsmønstre som gjentas mange nok ganger ha en tendens til å automatiseres. Dette gjør at en blir mindre oppmerksom på dem og det hindrer en bevisst endring av arbeidsmodellene (Bretherton & Munholland, 2008). For det tredje kan arbeidsmodeller påvirke de kognitive-affektive prosesser som leder oppmerksomheten på spesifikke stimuli, skape bias i minneinnkoding og gjenhenting, påvirke forventninger om hvor tilgjengelige andre vil være og påvirke attribusjonene en gjør om andres atferd i tvetydige situasjoner (Cassidy, 2000). Dette medvirker til kontinuitet i tilknytningsmønstre; en oppfatter ikke verden slik den faktisk er, men farget av egen tilknytningsstil og indre arbeidsmodeller. Videre vil dette påvirke hvilken type behandling individet får fra andre, noe som kan forsterke arbeidsmodellene av seg selv og andre i en selvoppfyllende sirkel på tvers av nye situasjoner og utviklingsstadier (Riggs, 2010). Disse relativt stabile arbeidsmodellene tas med inn i nye relasjoner hvor de leder forventninger, persepsjon og atferd (Bowlby, 1973). Arbeidsmodellene gir kontinuitet i tilknytningsstil over livsløpet, og blir sentrale for å forstå betydningen av tidlige relasjoner for voksne relasjoner.

Affektregulering og mentalisering i barndom

Affektregulering har en sentral rolle i tilknytningsteori (Fonagy, Gergely, Jurist, & Target, 2007). Affektregulering kan defineres som «vår evne til å differensiere mellom ulike følelser, å forstå meningsinnholdet i de ulike følelsesuttrykkene og å tilpasse disse til situasjoner og mellommenneskelige forhold» (Normann-Eide & Normann-Eide, 2008, s. 1412). Adekvat affektregulering innebærer evne til å modulere emosjonelle tilstander uten å undertrykke eller unngå spesifikke emosjoner, og evne til å reflektere eller bruke emosjonell erfaring som en kilde til informasjon om seg selv og sine erfaringer.

Uten evne til å regulere affekter risikerer barnet å bli overveldet av sterk kroppslig uro som følge av følelsesmessige reaksjoner. Barnet er avhengig av en tilknytningsperson som kan hjelpe å regulerer følelsene inn i en tilfredsstillende tilstand igjen. Gjennom å regulere barnets vekslende affekttilstander, påvirker omsorgspersonen utviklingen og modningen av de kortikale hjernestrukturer ansvarlig for affektreguleringen og danner grunnlag for utvikling av barnets eget system for stresshåndtering og affektregulering (Schore, 2003). Gradvis overføring av reguleringsfunksjonen fra omsorgsgiver til barnet tilsvarer parallell vekst og modning av barnets kortikale strukturer (Wennerberg, 2011). Empiriske studier støtter den teoretiske fremstillingen om at systemet for affektregulering formes i den tidlige tilknytningsrelasjonen (Land, Rochlen, & Vaughn, 2011; Mikulincer, Shaver, & Pereg, 2003; Priel & Shamai, 1995).

I en trygge tilknytningsrelasjon minimerer forelderen barnets negative affekttilstander og maksimerer de positive. Ifølge Schore (2003) utgjør den trygge tilknytningsrelasjonen et optimalt miljø for hjernens erfaringsstyrte utvikling og modning og fører til at barnet utvikler evnen til affektiv selvregulering. For barn som viser et utrygt eller desorganisert tilknytningsmønster er situasjonen noe annerledes. Når tilknytningspersonen er fraværende, eller ikke er inntonet på barnets indre tilstand eller hjelper barnet å regulere sine følelser, opplever barnet langvarige negative affekttilstander. Disse uregulerte negative affektene er knyttet til en kraftig utskillelse av stresshormoner som skaper et toksisk kjemisk miljø i hjernen som fører til en kraftig forhøyet synapsereduksjon og en økt celledød (Wennerberg, 2011). I tillegg skjer det et tap av de synaptiske forbindelsene mellom de områder i hjernen som spiller en viktig rolle for opplevelsen av og reguleringen av følelser (Schore, 2003). Manglende støtte fra

en trygg tilknytningsperson til å regulere indre tilstander, medfører at barn med et utrygt eller desorganisert tilknytningsmønster får økt risiko for å utvikle emosjonell dysregulering. Emosjonell dysregulering er karakterisert av svekket evne til å a) gjenkjenne, forstå og akseptere emosjoner, b) kontrollere impulsiv atferd og utføre målrettede handlinger mens en opplever negative emosjoner, og c) ta i bruk adaptive affektreguleringsstrategier for å modulere intensiteten og/eller varigheten av emosjonelle responser for å oppnå egne mål eller møte situasjonelle krav (Gratz & Roemer, 2004).

Kvaliteten på foreldre-barn relasjonen spiller en viktig rolle for utvikling av affektregulering, og mishandling kan være en risikofaktor for utvikling av emosjonell dysregulering (Alink, Cicchetti, Kim, & Rogosch, 2009). En traumatiserende forelder er selve kilden til negativ affekt hos barnet og vil derfor ikke klare å inntone seg til og regulere barnets affekt (Reckling & Buirski, 1996). Uten tilgang på en trygg base, mulighet til å regulere affekt og internalisere adaptive strategier for affektregulering, kan mishandlede barn utvikle svekket evne til selv å regulere emosjoner. Flere funn viser at mishandling i barndom er relatert til emosjonelle forstyrrelser og emosjonell dysregulering (Kim & Cicchetti, 2010; Reckling & Buirski, 1996; Shields & Cicchetti, 2001).

Foreldres tilgjengelighet, evne til å forstå og speile barnet spiller også en viktig rolle for utvikling av mentaliseringsevne. Mentalisering er evnen til å forstå sin egen og andres atferd ut fra intensjonelle mentale tilstander som tanker, følelser, impulser, behov og ønsker (Allan, et al., 2008). Gjennomgående i litteraturen og forskningen vises en positiv sammenheng mellom trygg tilknytning og evne til mentalisering hos mor og utvikling av trygg tilknytning og evne til mentalisering hos barnet (Fonagy, Steele,

Steele, Moran, & Higgitt, 1991; Fonagy, Target, Steele, & Steele, 1998).

Tilknytningsrelasjoner som er utrygge eller traumatiske fører til at barnet får svikt i mentaliseringsevnen. Denne evnen er avhengig av at forelderen speiler affektene barnet opplever. Dersom forelderen oppfører seg skremmende eller fiendtlig overfor barnet, som ved fysisk og emosjonell mishandling, vil dette få konsekvenser for barnets evne til å mentalisere. Mentaliseringssvikt kjennetegner desorganiserte tilknytningsrelasjoner (Wennerberg, 2011). Slike tilknytningstraumer kan resultere i at barnet blir værende alene og forlatt i sine negative affektiltstander; de får ingen mulighet til å bruke og utvikle mentaliseringsevnen for å tolerere og regulere sterke affektiltstander (Allan, et al., 2008).

Redusert evne til å mentalisere kan attribueres til en eller flere av fire prosesser (Fonagy & Bateman, 2008). En prosess er at barnet inhiberer evnen til å tenke om andres tanker og følelser når de opplever andres ondskapsfulle og voldelige intensjoner. En annen prosess er at stress tidlig i livet forstyrrer funksjonen til aktiverende mekanismer i kroppen, noe som resulterer i en inhibisjon av orbito-frontal kortikal aktivitet, områder involvert i mentalisering, ved mye lavere nivåer av trussel enn hva som normalt er tilfellet. En tredje prosess som kan redusere evnen til å mentalisere er at mishandling aktiverer tilknytningssystemet, noe som fører til et økt søk etter tilknytningspersonens beroligelse. Når tilknytningsforholdet i seg selv er traumatiserende vil en slik aktivering forverres. Ved å søke nærhet til en mishandlende tilknytningsperson, kan barnet bli mer mishandlet, noe som igjen øker redselen og tilknytningsbehovet, og det blir en ond sirkel av umøtte tilknytningsbehov og traumatisering. En slik forlenget aktivering av tilknytningssystemet kan ha inhiberende konsekvenser for mentaliseringsevnen. En fjerde prosess dreier seg om at barnet

identifiserer seg med aggressoren som en måte å få illusorisk kontroll over mishandleren og internaliserer aggressorens hensikt som en fremmed (dissosiert) del av selvet. Dette kan gi en midlertidig lettelse, men i lengden vil den destruktive hensikten til den mishandlende omsorgspersonen oppleves innenfra heller enn utenfra og føre til selvhat (Fonagy & Bateman, 2008).

Tilknytning i voksen alder

Barns første erfaringer med sine tilknytningspersoner påvirker utviklingen av affektbevissthet og mentaliseringsevne og danner relativt stabile indre arbeidsmodeller som følger en gjennom livet. Dette gjør det forståelig at barn som blir fysisk eller emosjonelt mishandlet vil kunne oppleve vansker i forhold til tilknytning i voksen alder. Flere longitudinelle studier har vist stabilitet i tilknytningsklassifikasjon fra spedbarnsalder, gjennom barndom og til ungdomsalder og tidlig voksen alder (Grossmann, Grossmann, & Waters, 2005). En overføring av Ainsworths (1971) opprinnelige kategorier til voksne viser at det er omtrent like mange voksne som barn innenfor hver kategori; 59 % med trygg tilknytning, 25 % med unnvikende tilknytning og 11 % med ambivalent tilknytning (Hazan & Shaver, 1987; Mickelson, Kessler, & Shaver, 1997).

For å kartlegge tilknytningstype hos voksne brukes ofte Adult Attachment Interview (AAI; Hesse, 2008). Intervjuet identifiserer fire tilknytningskategorier blant voksne: trygg-autonom, unnvikende, overopptatt og uløst/desorganisert (Main, 1995). Personer klassifisert som trygge-autonome viser at de verdsetter tilknytning og vurderer at tilknytningsrelaterte hendelser har hatt en innflytelse på dem, samtidig som de klarer å være objektive i beskrivelsene av tilknytningsrelasjoner (Main, 1995). Personer klassifisert som unnvikende gir vanligvis generaliserte beskrivelser av sine egne

foreldre som «perfekte», «veldig kjærlige», men klarer enten ikke å støtte opp under disse beskrivelsene med spesifikke minner eller motsier dem (Main, 1995). Disse personene unngår ofte tilknytning ved å avfeie betydningen av følelser og nære relasjoner (Riggs & Kaminski, 2010). Personer klassifisert som overopptatt, er svært opptatt av tidligere forhold og tidlige minner vedrørende sine egne foreldre og snakker ofte om tidligere erfaringer på en forvirrende måte (Main, 1995). Denne gruppen har ofte tilknytningsangst preget av bekymring for å bli forlatt og i tillegg et negativt syn på seg selv (Riggs & Kaminski, 2010). Personer klassifisert som uløst/desorganisert viser en markert desorganisering eller desorientering i tenking eller diskursprosesser når de forsøker å snakke om potensielt traumatiske erfaringer. De stopper opp og mister evnen til å monitorere resonneringen eller diskursen (Main, 1995). Tilknytningsatferden er ofte preget av både tilknytningsangst og unngåelse (Riggs & Kaminski, 2010).

Bartholomew og Horowitz (1991) har foreslått en forståelse av tilknytning i voksen alder basert på indre arbeidsmodeller av seg selv og andre. En person kan se på seg selv enten positivt, som en som fortjener kjærlighet, eller negativt som en som ikke fortjener kjærlighet, og andre som positive, responsive og kjærlige eller negative, avvisende og ikke kjærlige. Kombinasjoner av disse selv- og andremodellene skaper fire tilknytningsmønstre: trygg (positiv-positiv), overopptatt (negativ-positiv), avvisende (positiv-negativ) og fryktfull (negativ-negativ). De to unnvikende kategorier (unnvikende og fryktfulle) har fått empirisk støtte (Bartholomew & Horowitz, 1991; Feeney, Noller, & Hanrahan, 1994). Trygge personer har et positivt syn på både seg selv og andre, mener de fortjener kjærlighet og opplever relasjoner som belønnende. De har vokst opp med varme og responsive foreldre. Denne tilknytningsstilen korresponderer til trygg tilknytning beskrevet i AAI og i fremmedsituasjonen

(Bartholomew, 1990). Overopptatte personer har en opplevelse av å ikke fortjene kjærlighet og strever etter aksept fra andre viktige personer. Disse personene har vokst opp med inkonsistent og lite sensitiv foreldreomsorg, og de attribuerer foreldrenes manglende kjærlighet til at de selv ikke er verdt den. Denne tilknytningsstilen korresponderer til overopptatt (AAI) eller utrygg-ambivalent tilknytning (fremmedsituasjonen) (Bartholomew, 1990).

De to unnvikende tilknytningsstrategiene er antatt å være et resultat av avvisende og psykologisk utilgjengelige tilknytningspersoner, og de oppfatter andre som utilgjengelige og at de ikke bryr seg (Bartholomew, 1990). Unnvikende personer ser seg selv som uavhengige og usårbare, og vurderer relasjoner som uviktige. I deres møte med avvisende tilknytningspersoner kan disse personene ha bevart et positivt selvbilde ved å distansere seg selv og se på seg selv som tilstrekkelige og dermed ikke sårbare for negative affekter som kan aktivere tilknytningssystemet. Denne tilknytningsstilen korresponderer til unnvikende i AAI eller utrygg-unnvikende tilknytning i fremmedsituasjonen (Bartholomew, 1990). Frykttulle personer ser seg selv som verdiløse, og opplever andre som avvisende og ikke til å stole på. De ønsker å være nær andre, samtidig som de frykter avvisning og separasjoner. De unngår å komme nær andre for å slippe avvisning og å bli såret (Bartholomew & Horowitz, 1991). Resultatet er subjektivt ubehag og problemfylte sosiale relasjoner karakterisert av hypersensitivitet for aksept fra andre (Bartholomew, 1990). Personer som opplever mishandling i barndommen kan ha vansker med å utvikle en sammenhengende tilknytningsstrategi, og kan vise inkonsistent tilknytningsatferd med både tilnærming og unngåelse (Riggs, 2010; Riggs & Kaminski, 2010). Dette korresponderer med mønsteret beskrevet for

personer med fryktfull tilknytning, og kan sammenlignes med uløst/desorganisert tilknytning beskrevet i AAI og i fremmedsituasjonen (Mikulincer & Shaver, 2007).

Tilknytning i voksen alder kan også forstås ut i fra to dimensjoner: 1) en tendens til å oppleve tilknytningsangst, å bekymre seg for avvisning eller for å bli forlatt, og 2) en tendens til å unngå intimitet og foretrekke å være for seg selv (Brennan, Clark, & Shaver, 1998). Ut i fra disse dimensjonene kan man også få Bartholomew og Horowitz (1991) kategorier av tilknytning; for eksempel vil en kombinasjon av høy tilknytningsangst og lav tilknytningsunngåelse korrespondere til en overopptatt tilknytning. En kombinasjon av lav tilknytningsangst og høy tilknytningsunngåelse vil korrespondere til en avvisende tilknytning, mens en høy skåre på begge dimensjoner vil korrespondere til fryktfull tilknytning. Lave skårer på begge dimensjonene vil indikere en trygg tilknytning.

Affektregulering i voksen alder

Ulike tilknytningsstiler i voksen alder er assosiert med ulike måter å regulere emosjoner og villighet til å bruke andre for å regulere emosjonelt ubehag (Mikulincer & Shaver, 2007; Pietromonaco, Greenwood, & Barrett, 2004). Trygg tilknytning i voksen alder er assosiert med konstruktive affektreguleringsstrategier. Personer med trygg tilknytning vil være åpne og uttrykke emosjoner, bruke kognitiv- og atferdsmessig problemløsning, plassere negative hendelser i et perspektiv slik at de ikke blir overveldende, utvikle selvberoligende strategier, søke støtte hos andre, gi adekvat emosjonell støtte til andre, og revurdere negative hendelser i mer optimistiske termer.

Som motsetning vil voksne med unnvikende tilknytningsstil vanligvis bruke deaktivierende og distanserende affektreguleringsstrategier. Denne formen for affektregulering innebærer a) benekting av og undertrykking av emosjoner og

emosjonsrelatert materiale, b) inhibisjon av emosjonelle uttrykk, c) avledning av oppmerksomheten vekk fra emosjoner/emosjonsrelatert materiale, d) distansering fra andre, og e) bruk av strategier hvor de kun er avhengig av seg selv for å kontrollere og dempe negativ affekt. Denne formen for affektregulering avspeiler motvilje mot aktivering av uønskede tilknytningsrelaterte behov, minner og atferd som nærhet gjennom aktivering av affekter. I tilknytningsrelasjonen med omsorgspersonen har uttrykte behov, emosjoner og sårbarhet ført til avvisning, fravær av respons, separasjon og/eller straff (Mikulincer & Shaver, 2007). Det primære målet med deaktivierende affektreguleringsstrategiene er å holde tilknytningssystemet deaktivert for å unngå frustrasjon og ytterligere ubehag forårsaket av en utilgjengelig tilknytningsperson (Mikulincer & Shaver, 2005). Selv positive emosjoner undertrykkes da de kan føre til nærhet til og avhengighet av andre, og kan oppleves som investering i mellommenneskelige forhold (Mikulincer & Shaver, 2007).

Tilknytningsangst i voksen alder er forbundet med hyperaktive affektreguleringsstrategier som inkluderer a) hyperaktivering av negative emosjoner, b) overdrivelse av tilstedeværelsen og alvorlighetsgraden av trusler, c) overdrivelse av opplevd sårbarhet, hjelpeløshet og avhengighet, og d) klengende og kontrollerende atferd. Målet bak hyperaktiverende affektreguleringsstrategier er å øke sannsynligheten for oppmerksomhet, nærhet, støtte og kontakt med en omsorgsperson som anses som upålitelig eller utilgjengelig (Mikulincer & Shaver, 2007; Mikulincer, et al., 2003; Wei, Vogel, Ku, & Zakalik, 2005).

Personer med fryktfull tilknytning, preget av både tilknytningsangst og tilknytningsunnvikelse vil deaktivere sine behov for tilknytning og de relaterte negative affektene. De ønsker nære relasjoner, men deaktiverer affektuttrykkene fordi de har lært

at det kan føre til avvisning. De håndterer angsten ved å unngå nære relasjoner som fører til avvisning eller å bli forlatt. Ulempen med denne strategien er at disse personene dermed aksepterer en viss grad av lidelse forbundet med ikke å ha nære relasjoner. Dersom disse personene blir involvert i et nært forhold, vil de ofte oppleve en forhøyet angst på grunn av frykt for å bli avvist eller forlatt (Fuendeling, 1998).

Selv om hyperaktivering og deaktivering fører til ulike mønstre av affektregulering, intensivering eller undertrykkelse, resulterer begge i dysfunksjonelle emosjoner. Individer med tilknytningsunnvikelse mister de adaptive aspektene av emosjoner ved å undertrykke dem, mens individer med tilknytningsangst mister de adaptive mulighetene av emosjoner ved å fokusere på de negative, truende og forstyrrende aspektene ved emosjoner, heller enn de funksjonelle (Mikulincer & Shaver, 2007).

Mentalisering i voksen alder

Det er få studier som har utforsket relasjon mellom ulike tilknytningstyper i voksen alder og mentalisering, og hvordan denne relasjonen virker inn på romantiske forhold. Som nevnt overfor, utrygg tilknytning og svekket mentaliseringsevne hos mor er assosiert med utrygg tilknytning og svekket mentaliseringsevne hos barnet (Wennerberg, 2011). Studiene som har forsket på mentalisering i voksen alder viser at trygg tilknytning i voksen alder er assosiert med evnen til å mentalisere om egne eller andres indre tilstander eller ytre trekk (Bateman & Fogany, 2012). Indre mentalisering referer til mentalisering ut fra egne eller andres mentale indre tilstander, som tanker, følelser og forventninger. Ytre mentalisering referer til mentalisering ut fra egne eller andres fysiske eller synlige trekk eller egen eller andres atferd. Også unnvikende tilknytning er assosiert med høyt nivå av mentalisering, men denne mentaliseringen

bærer preg av pseudomentalisering, heller enn genuin mentalisering.

Pseudomentalisering er en tendens til å uttrykke absolutt sikkerhet om andres mentale tilstander, uten å anerkjenne den naturlige usikkerhet om at mennesker ikke kan vite med sikkerhet hva andre tenker og føler og hva som motiverer deres atferd.

Pseudomentalisering kan se ut som genuin mentalisering, men denne mentaliseringen er ikke forbundet med realitet og reflekterer ikke den andres reelle opplevelser (Bateman & Fogany, 2012; Ulvestad, 2012).

Flere studier har forsket på forholdet mellom stress, tilknytning og mentalisering i voksen alder. Det har blitt funnet at aktivering av tilknytningssystemet medfører deaktivering av områder i hjernen assosiert med mentalisering (Bartels & Zeki, 2004). For personer med trygg tilknytning vil det under stressende og krevende situasjoner skje en aktivering av tilknytningssystemet og en svekkelse av mentaliseringsevnen. De vil likevel beholde en viss grad av kontrollert, viljestyrt mentalisering og raskt gjenvinne mentaliseringsevnen. Personer med en angstfull tilknytning, som bruker hyperaktiverende tilknytningsstrategier, har en lav terskel for å aktivere tilknytningssystemet og deaktivere nevralt systemer assosiert med kontrollert mentalisering i stressende situasjoner. I tillegg vil personer med angstfull tilknytning bruke lang tid på å gjenvinne kapasiteten for kontrollert mentalisering etter svekkelse av mentaliseringsevnen (Allan, et al., 2008). Som kontrast, personer med unnvikende tilknytning, som primært bruker deaktivierende tilknytningsstrategier, vil under stressfulle situasjoner være lengre involvert i kontrollert, viljestyrt mentalisering og bruke kort tid på å gjenvinne kapasiteten for kontrollert mentalisering. Dersom belastning øker vil mentaliseringsevnen hos personer med unnvikende tilknytning også deaktiveres. Der en raskt vil se en hemmet eller svekket mentalisering hos personer med

angstfull tilknytning under stressende situasjoner, vil hemmet eller svekket mentalisering hos personer med unnvikende tilknytning sannsynligvis observeres etter høyt stressnivå, høye krav og sterk aktivering av tilknytningssystemet. Personer med desorganisert tilknytning benytter seg av både deaktivierende og hyperaktiverende tilknytningsstrategier vil også erfare hemning eller svekkelse i kontrollert, viljestyrt mentalisering (Bateman & Fogany, 2012).

Når tilknytningssystemet aktiveres i stressende situasjoner vil personers mentaliseringsevne gi etter til fordel for det som kan kalles førmentaliserende måter å representere subjektivitet (Fonagy & Bateman, 2008). Førmentaliserende måter å representere subjektivitet er: 1) *Psykisk ekvivalens modus*, hvor mentale tilstander ikke skilles fra den ytre virkeligheten de representerer, slik at mentale tilstander oppleves som virkelige; 2) *forestillingsmodus*, hvor mentale tilstander skilles fra virkeligheten og følelsesmessige uttrykk, og forblir dermed noe uvirkelige. Personen kan snakke om opplevelser, men knytter dem ikke til noen fysisk eller materiell virkelighet; 3) *teleologisk modus*, hvor mentale tilstander som behov og følelser uttrykkes i handling, og kun handlinger og effekter av dem, ikke ord, teller (Allan, et al., 2008).

Når mentaliseringsevnen er redusert øker sjansene for at personer gjør feiltolkninger i interaksjoner med andre, og det vil oppstå misforståelser. Dette kommer av at man danner falske antakelser om den andres ønsker, tanker, følelser og intensjoner. Når interaksjoner med andre blir preget av slike feiltolkninger og misforståelser kan det skape forvirring og usikkerhet. Dette kan videre føre til tilbaketrekning, fiendtlighet og avvisning (Brandt & Grenvik, 2010).

Mishandling i barndom og tilknytning i voksen alder

Studier som retrospektivt ser på voksnes tilknytningsstil har funnet sammenheng

mellom utrygg tilknytning og fysisk mishandling i barndom (Mickelson, et al., 1997; Muller, Gragtmans, & Baker, 2008; Riggs & Jacobvitz, 2002; Unger, 2011) og mellom utrygg tilknytning og emosjonell mishandling i barndom (Muller, Thornback, & Bedi, 2012; Riggs, Cusimano, & Benson, 2011; Riggs & Kaminski, 2010; Unger, 2011). Det er også flere studier som knytter fysisk mishandling i barndom til en uløst/desorganisert tilknytningsstil i voksen alder (Bailey, Moran, & Pederson, 2007; E. A. Carlson, 1998; Riggs & Jacobvitz, 2002).

Mickelson et al. (1997) fant at interpersonlige traumer, som fysisk mishandling i barndom, var assosiert med utrygg tilknytningsstil i voksen alder; og var sterkt relatert til økt overopptatt og unnvikende tilknytning, og til en nedgang i trygg tilknytning. Undersøkelse av unge voksnes arbeidsmodeller viser at fysisk mishandling i barndom predikerer et mer negativt syn både på seg selv og andre, noe som karakteriserer utrygge tilknytningstyper (Muller, et al., 2008). Riggs og Jacobvitz (2002) intervjuet voksne personer med AAI og fant at fysisk mishandling i barndommen var relatert til en overopptatt eller uløst/desorganisert tilknytningsstil. Studien skilte imidlertid ikke mellom fysisk og seksuell mishandling. Bailey et al. (2007) fant at 55 % av personer som rapporterte å ha opplevd fysisk mishandling i barndommen hadde en uløst/desorganisert tilknytningsstil. I en longitudinell studie fant Carlson (1998) en signifikant korrelasjon mellom fysisk mishandling og uløst/desorganisert tilknytningsstil.

Muller et al. (2012) brukte Bartholomew og Horowitz fire tilknytningstyper og fant en signifikant korrelasjon mellom emosjonell mishandling i barndommen og tilknytningsangst, som kjennetegner overopptatte og fryktfulle tilknytningsformer, i voksen alder. Det var også en korrelasjon mellom emosjonell mishandling og

tilknytningsunnngåelse, som kjennetegner unnvikende og fryktfulle tilknytningstyper.

Fysisk mishandling i barndommen hadde en høyere korrelasjon med tilknytningsunnngåelse enn tilknytningsangst. Unger (2011) undersøkte om ulike former for mishandling i barndom var assosiert med ulike tilknytningsmønstre i voksen alder og fant at mens fysisk mishandling var assosiert med tilknytningsunnngåelse var emosjonell mishandling assosiert med tilknytningsangst. Det ble også funnet noe støtte for en assosiasjon mellom fysisk mishandling og tilknytningsangst. Riggs et al. (2011) og Riggs og Kaminski (2010) fant at emosjonell mishandling i barndommen var relatert til både tilknytningsangst og tilknytningsunnngåelse.

Tilknytningstype og romantiske forhold

Tilfredshet

Flere studier viser at personer med trygg tilknytning er mer tilfredse i romantiske relasjoner enn personer med utrygg tilknytning (Brennan & Shaver, 1995; Levy & Davis, 1988; Stackert & Bursik, 2003; Tucker & Anders, 1999). Personer med en utrygg tilknytning, og spesielt de med en unnvikende tilknytning, opplever mer ambivalens i sine forhold enn de med trygg tilknytning, og er mer usikre på hva de føler for sin partner (Brennan & Shaver, 1995). Nofle og Shaver (2006) fant at både tilknytningsangst og tilknytningsunnngåelse var negativt korrelert med tilfredshet i forhold. I en metaanalyse fant Li og Chan (2012) at tilknytningsunnngåelse var negativt assosiert med generell tilfredshet, samhørighet og støtte i forhold enn tilknytningsangst.

Hvor tilfreds personer er med forholdet er ikke bare avhengig av egen tilknytning, men blir påvirket av partnerens tilknytning. I en undersøkelse av ektepar ble det funnet at kvinnenens tilknytningsangst var assosiert med lavere tilfredshet hos begge parter, spesielt for de parene hvor mennene var ukomfortable med nærhet (Feeney,

1994). Banse (2004) fant at tilfredshet i ekteskap var predikert av individets egen tilknytning, partnerens tilknytning og interaksjonen mellom dem. Generelt var trygg tilknytning knyttet til høyere tilfredshet, mens utrygg tilknytning var knyttet til lavere tilfredshet. De positive effektene av trygg tilknytning og negative effektene av utrygg tilknytning ble enten forsterket eller forminsket avhengig av ektefellens tilknytning.

Intimitet

Studier av romantiske relasjoner har koblet trygg tilknytning til høyt nivå av tillit, forpliktelse og gjensidig avhengighet. Unnvikende og overopptatt tilknytning er negativt relatert til tillit, og unnvikende tilknytning er også relatert til lavt nivå av gjensidig avhengighet og forpliktelse (Levy & Davis, 1988; Simpson, 1990). Personer klassifisert som overopptatt ønsker intimitet, men de blir ofte for involvert og mister sin egen autonomi i romantiske relasjoner og kan komme med for mange selvavsløringer for tidlig for å oppnå aksept fra den andre (N. L. Collins & Feeney, 2004a; Shaver, Schachner, & Mikulincer, 2005). Personer klassifisert som unnvikende unngår generelt intime relasjoner og nekter for egne behov for nærhet (N. L. Collins & Feeney, 2004a; Feeney & Noller, 1990). Unnvikende personer viser også mindre selvavsløringer, har større vansker med å få andre til å åpne seg og kan oppleve ubehag når andre kommer med selvavsløringer (Bradford, Feeney, & Campbell, 2002). Personer klassifisert som fryktfulle, som er høye på både unngåelse og angst, unngår ofte den mellommenneskelige risikoen assosiert med selvavsløringer, og har dermed også færre muligheter til å utvikle og øve på evnen til selvavsløring (Bradford, et al., 2002). Det er imidlertid funnet at personer med en fryktfull tilknytning er mer åpne og selvavslørende i interaksjoner enn personer med en unnvikende tilknytning, og at interaksjonspartnere til personer med fryktfull tilknytning kommer med flere selvavsløringer til dem enn til

personer med en unnvikende tilknytning. Samlet er interaksjonene til de med frykttfull tilknytning mer belønnende enn interaksjonene til de med unnvikende tilknytning (Kafetsios & Nezlek, 2002).

Oppfattelse av partner

Tilknytningsstil som formes ut fra tidlige tilknytningserfaringer blir på et vis et filter for hvordan en evaluerer og oppfatter interaksjon med partner. Personer med en utrygg tilknytning har en tendens til å beskrive romantiske partnere på negative måter (Mikulincer & Shaver, 2007). Både tilknytningsangst og –unngåelse er assosiert med lavere vurdering av partners forutsigbarhet, trofasthet og om de er til å stole på (N. L. Collins & Read, 1990; Simpson, 1990). Begge er også assosiert med mer negative forventninger til partners oppførsel (Baldwin, Fehr, Keedian, Seidel, & Thomson, 1993). Personer med tilknytningsunngåelse vurderer andre som mer forskjellig fra og dårligere enn seg selv, mens personer med tilknytningsangst vurderer andre som mer like seg selv, sammenlignet med personer med trygg tilknytning (Mikulincer & Shaver, 2007).

Personer som skårer høyt på tilknytningsangst viser ofte ambivalente og fluktuerende vurderinger av sine partnere. De har en tendens til å overevaluere dem i begynnelsen av forholdet og etter konflikter, men devaluerer dem over tid og i respons til store uenigheter (Mikulincer & Shaver, 2007). Tilknytningsangst er også assosiert med mindre nøyaktig oppfattelse av partnerens tanker og følelser. Spesielt menn med angstfylt tilknytningsstil gjør flere feilaktige vurderinger av partner enn kvinner med angstfylt tilknytning og kvinner og menn med tilknytningsunngåelse (Tucker & Anders, 1999).

Det at det finnes tilknytningsrelaterte forskjeller i mentale representasjoner av andre har viktige implikasjoner for oppfattelse av andres støtte. Collins og Feeney (2004b) manipulerte partners nivå av støtte eksperimentelt og målte tilknytningsrelaterte forskjeller i oppfattelsen av denne støtten. Når de fikk lite støttende meldinger fra partner oppfattet de med utrygg tilknytningsstil meldingene fra partner som mer negative enn de med trygg tilknytning. Disse personene skåret også samhandlingen med partner som lite støttende i forkant av eksperimentet og gjorde det signifikant dårligere på utføringen av oppgavene. Individer med tilknytningsunngåelse (unnavikende og fryktfulle) oppfattet lite støttende meldinger før oppgaven som lite hensynfulle og oppskakende, og mer enn trygge personer trodde de at partneren forsøkte å såre dem med vilje. Personer med tilknytningsangst (overopptatte og fryktfulle) oppfattet meldingen etter oppgaven som lite hensynfull og oppskakende. Videre gjorde Collins og Feeney (2004b) en undersøkelse lik det tidligere eksperimentet med unntak av at partneren til deltakerne fikk lov til å gi genuine støttende meldinger under utføringen. De samme forskjellene mellom personer med trygg tilknytning og personer med utrygg tilknytning som i første studie, men det var spesielt de med fryktfull tilknytning som oppfattet partneren som lite støttende. Funnene kan indikere at individer er predisponert til å oppfatte sosial støtte ut i fra hvilke tilknytningsmodeller de har utviklet. Dette gjelder spesielt om den støttende meldingen er tvetydig og subjektiv vurdering blir nødvendig (N. L. Collins & Feeney, 2004b).

Seksuelle vansker

I en studie av ektepar ble det funnet at personer med høy skåre på tilknytningsangst og tilknytningsunngåelse rapporterte mindre tilfredshet med seksuallivet enn personer med lave skårer (Butzer & Campbell, 2008). Det er også

funnet at høyere skåre på tilknytningsangst og -unngåelse er assosiert med mer negative følelser og tanker knyttet til sex (Birnbau, Reis, Mikulincer, Gillath, & Orpaz, 2006). Personer med en fryktfull tilknytning skårer høyest på opplevelsen av negative emosjoner etter sex, fulgt av overopptatte og sist unnvikende individer (Brennan, et al., 1998). Utrygge personer vil også med mindre sannsynlighet uttrykke seksuelle opplevelser og behov (D. Davis et al., 2006).

Personer med utrygg tilknytning bruker seksuelle strategier og har seksuelle motiver og følelser som er assosiert med seksuelle utfall som ikke er tilfredsstillende for personen selv (D. Davis, et al., 2006). Studier viser at angstfulle kvinner har vansker med å nyte seksuallivet fordi de er mer opptatt av om partneren er tilfreds (D. Davis, Shaver, & Vernon, 2004; Impett, Gordon, & Strachman, 2008). I tillegg ønsker de å ha mer sex med partneren dersom de anser sex som et barometer for partnerens kjærlighet og forpliktelse. Like funn er funnet for menn. Tilknytningsangst blant menn er positivt assosiert med å bruke sex for å føle seg bra, og for å dempe negative følelser og angst knyttet til parforholdet (Impett, et al., 2008). Som kontrast vil unnvikende personer ofte være mindre hensynsfulle for partnerens seksuelle behov og vise mindre kjærlighet for partneren. Tilknytningsunngåelse er assosiert med flere uforpliktete, ikke-intime seksuelle interaksjoner (Brennan & Shaver, 1995).

Personer med utrygg tilknytning kan også ha ulike mål for hva de ønsker å oppnå med sex. Impett et al. (2008) fant at tilknytningsangst er assosiert med å ha sex for å tilfredsstille partner, øke intimiteten i forholdet og for å uttrykke kjærlighet. Menn som var sammen med en kvinne med tilknytningsangst derimot, var mindre opptatt av å oppnå nærhet til partner gjennom seksuell interaksjon. De samme mennene var også mindre opptatt av å tilfredsstille partner når de hadde sex enn de mennene som var

sammen med kvinner som skåret lavere på tilknytningsangst. Tilknytningsunnvikelse var assosiert med å ha sex for å unngå negative relasjonelle konsekvenser og var negativt assosiert med å ha sex for å uttrykke kjærlighet, for å tilfredsstillte partner og for å oppnå intimitet. Det ble også funnet at kvinner og menn med unnvikende partnere i større grad hadde sex for selv å oppnå tilfredsstillelse enn individer med partnere som skåret lavere på tilknytningsunngåelse.

Konflikthåndtering

Sterke konflikter kan øke behovet for psykologisk støtte fra en tilknytningsperson (Simpson, Rholes, & Phillips, 1996). Shi (2003) fant at høy tilknytningsunngåelse var assosiert med unngåelse av å diskutere konfliktfylte tema, vise sårbare sider og å søke støtte fra partner. Creasey og Ladd (2005) fant at individer som var angstfulle eller unnvikende utviste mer problematisk konflikthåndtering i parforhold. Ikke alle typene korrelerte negativt med å løse konflikter; personer som skåret høyt på tilknytningsangst var like gode til å løse konflikter som de med trygg tilknytning. Funn viser at kvinner med høy tilknytningsangst viser mye stress og angst og negativ atferd når de diskuterer et stort problem med partner enn personer med lav tilknytningsangst. Menn med høy tilknytningsunngåelse oppleves som mindre varme og støttende, spesielt når de diskuterer store problemer (Simpson, et al., 1996).

Utøvelse av vold og offer for vold

Utøver. Overopptatt og fryktfull tilknytning er funnet å være positivt korrelert med utøvelse av partnervold, selv når tilfredshet og lengde på forholdet er kontrollert for (Bookwala & Zdaniuk, 1998). I et utvalg av menn under behandling for konemishandling er det funnet en sterk assosiasjon mellom fryktfull tilknytning og blant annet selvrapportert sinne og sjalusi (Dutton, Saunders, Starzomski, & Bartholomew,

1994). Det var også en sterk sammenheng mellom mennenes frykttulle tilknytning og rapportert verbal mishandling fra konene. Det ble funnet lignende, men svakere assosiasjoner for overopptatt tilknytning. I samsvar med dette fant Babcock, Jacobson, Gottman og Yerington (2000) at voldelige menn med en overopptatt tilknytning hadde høyere sannsynlighet for å være fysisk eller emosjonelt voldelige mot ektefellen når hun trakk seg unna. De fant også at voldelige menn med en unnvikende tilknytning hadde større sannsynlighet for å utøve vold når konen ble defensiv.

Offer. I en studie av kvinners separasjon fra mishandlende partnere fant Henderson, Bartholomew og Dutton (1997) at det var en overrepresentasjon av tilknytningstyper assosiert med et negativt selvbilde; 88 % hadde overopptatt eller frykttull tilknytning. Overopptatt tilknytning var assosiert med kortere forhold, flere tidligere separasjoner fra mishandlende partner og fortsatt emosjonell og seksuell involvering med partneren etter separasjon. Personer med frykttull tilknytning ble værende i mishandlende forhold lengre, men når de først gikk, gikk de for godt. Shechory (2013) fant at mishandlede kvinner på et krisesenter i større grad hadde enten en angstfylt eller enn unngående tilknytningsstil sammenlignet med en kontrollgruppe kvinner. Kvinnelige studenter som rapporterer om emosjonell mishandling i sine voksne forhold har større grad av tilknytningsangst og rapporterer preferanse for menn med egenskaper som kan knyttes til å utøve emosjonell mishandling mot partnere. Menn som rapporterer å i flere tilfeller ha utført emosjonell mishandling har en sterkere preferanse for kvinnelige partnere karakterisert av høyt nivå av tilknytningsangst enn menn som ikke har utøvd emosjonell mishandling (Zayas & Shoda, 2007).

Affektregulering og romantiske relasjoner

Ulike affektreguleringsstrategier knyttet til tilknytningsstil i voksen alder påvirker fungering i romantiske relasjoner (Mikulincer & Florian, 1997; Pietromonaco, et al., 2004). Individuer med overopptatt tilknytningsstil og hyperaktive affektreguleringsstrategier opplever mer frekvent aktivering av tilknytningssystemet, og som konsekvens, et hyppig behov for hjelp av partneren til å regulere opplevd ubehag og gjenopprette opplevelse av trygghet og velvære (N. L. Collins & Feeney, 2000; Diamond, Hicks, & Otter-Henderson, 2008; Pietromonaco, et al., 2004). I romantiske relasjoner er de styrt av behovet for å opprettholde relasjonell nærhet og viser en tendens til å forlange intimitet, støtte og beroligelse fra partner (Pietromonaco, et al., 2004; Simpson & Rholes, 2012). Samtidig har de et pessimistisk syn på partneres tilgjengelighet og pålitelighet, og er kronisk bekymret for å bli avvist eller forlatt av sin partner, for ikke å bli elsket, og/eller for at partner vil være motvillig til å hjelpe dem i å mestre stressfulle situasjoner. Pessimistisk syn av andre kombinert med eget negativt selvbilde og syn på egne mestringssevner, fører til at overopptatte voksne reagerer på stressfylte hendelser med intenst ubehag og grubling over opplevde trusler (Mikulincer & Shaver, 2007). Dette igjen aktiverer tilknytningssystemet og forsterker avhengighet av partner for å regulere negativ affekt; det skapes en destruktiv sirkel.

Sammenliknet med voksne med trygg tilknytning vil overopptatte personer med et hyperaktivt affektreguleringsystem ikke modulere sin omsorgstil ut fra partnerens uttrykte behov i form av tilknytningsemosjoner og -atferd. Strategiene svekker deres evne til å monitorere partnerens indre tilstand og hendelser i omgivelsene som tilsier når partner har behov for støtte. De har vansker med å tilpasse sin støttende atferd, og de

kan fortsette å vise et høyt nivå av empati og partnerfokus uavhengig av partnerens signaler (N. L. Collins & Ford, 2010).

Voksne med unnvikende tilknytning som bruker deaktivierende affektreguleringsstrategier undertrykker tilknytningsbehov i mellommenneskelige relasjoner; de uttrykker ikke opplevde affekter, de søker ikke trøst, nærhet og støtte fra partner for å regulere affekter i stressfulle situasjoner. De opplever økt ubehag og stressnivå når emosjonell støtte er gitt av partner i stressende situasjoner, og vil med mindre sannsynlighet gi støtte til partner som viser tegn på emosjonelt ubehag (Fraley & Shaver, 1998; Mikulincer & Florian, 1997; Simpson, 1990; Simpson, Rholes, & Nelligan, 1992). En undersøkelse av Mikulincer og Florian (1997) viser at emosjonell støtte og nærhet gitt av en partner før utførelse av en stressfylt oppgave ikke fører til nedregulering av negativ affekttilstand hos unnvikende personer, men til økt negativ affektiv reaksjon. En økning av deres negative affektive reaksjoner er også påvist i situasjoner der partneren uttrykker emosjonelt ubehag og tilknytningsrelaterte behov. Økt emosjonell ubehag hos partner er assosiert med økt aggresjon og frustrasjon hos unnvikende voksne (N. L. Collins & Ford, 2010).

Voksne med unnvikende tilknytningsstil og deaktivierende affektreguleringsstrategi vil i større grad distansere seg fra sin partner, investere mindre, unngå psykologisk og emosjonell avhengighet og forpliktelse i romantiske relasjoner, sammenliknet med voksne med trygg tilknytningsstil og konstruktive affektreguleringsstrategier (Diamond, et al., 2008; Hazan & Shaver, 1994; Mikulincer & Shaver, 2007; Simpson, 1990). En måte unnvikende personer distanserer seg, er ved å vise begrenset interesse og vektlegge mindre partnerens private tanker og følelser (Rholes, Simpson, Tran, Martin, & Friedman, 2007). Støtte for dette er funn som viser

at voksne med unnvikende tilknytningsstil danner mindre nøyaktige empatiske slutninger om partnerens tanker og følelser under tilknytningsrelaterte diskusjoner (i.e., sjalusi og intimitet) (Simpson et al., 2011). I romantiske relasjoner viser de mindre empati og medlidenhet, har mindre fokus på partneren og gir mindre atferdsmessig støtte (N. L. Collins & Ford, 2010). I motsetning til voksne med trygg tilknytning hvor affektreguleringsstrategier vanligvis fremmer kommunikasjon, kompromiss og opprettholdelse av mellommenneskelige relasjoner, vil affektreguleringsstrategier hos personer med unnvikende tilknytning, redusere nærhet og gjensidig avhengighet til partner (Mikulincer & Shaver, 2008).

Det kan være vanskelig å skille mellom unnvikende og fryktfulle tilknytningsformer da det er sjelden studier skiller mellom disse to tilknytningsunngående formene. Det finnes imidlertid evidens som peker på betydningen av å skille mellom den emosjonelle prosesseringen assosiert med fryktfulle og unnvikende personer. En forskjell er at fryktfulle personer, sammenlignet med unnvikende, opplever mer positive emosjoner i interaksjoner med venner, men mindre positive emosjoner i interaksjoner med mulige romantiske partnere (Kafetsios & Nezlek, 2002). Personer med fryktfull tilknytning vil i mindre grad enn personer med unnvikende tilknytning klare å håndtere emosjoner på en måte som fremmer personlig velvære (Fraley, Garner, & Shaver, 2000). Mens personer med en unnvikende tilknytning kan bruke sine deaktivierende affektreguleringsstrategier som et forsvar mot tilknytningsrelaterte følelser vil dette sannsynligvis ikke fungere for personer med en fryktfull tilknytning. Dette kan skyldes at de i tillegg til tilknytningsunngåelse også skårer høyt på tilknytningsangst. Tilknytningsangst er forbundet med vansker med å deaktivere negative emosjoner, og dermed vil effekten av både tilknytningsunngåelse og

-angst i forhold til fryktfulle individers emosjonelle tilstander stå i sterk kontrast til hverandre og føre til dårligere fungerende forsvar (Fraley, et al., 2000). Fryktfulle personer kan få vansker med å håndtere og regulere emosjoner, da de ikke har noe velfungerende forsvar eller strategi for å håndtere emosjoner.

Diskusjon

Barn som blir fysisk og/eller emosjonelt mishandlet gjennom barndommen lever uten den grunnleggende omsorgen alle mennesker trenger. Disse barna kan ikke stole på at omsorgspersonene vil være psykologisk tilgjengelig for dem, og konsekvensen kan bli utvikling av en utrygg eller desorganisert tilknytningsatferd. Videre kan manglende tilstedeværelse, speiling og affektregulering fra omsorgspersonen føre til dårligere evne til affektregulering og mentalisering hos barnet. Barnet blir ikke i stand til å forstå seg selv og sine egne følelser, og heller ikke andre. Barnets arbeidsmodeller av seg selv og tilknytningspersoner vil være preget av mishandlingen de har opplevd; de utvikler et negativt syn på seg selv og/eller andre. Affektregulering, mentalisering og arbeidsmodeller formet i barndommen tas med inn i voksenlivet og danner grunnlag for relasjoner til andre voksne, og særlig romantiske relasjoner som kjæreste, samboer eller ektefelle. Dersom barnet ikke blir gitt mulighet til å utvikle en trygg tilknytning, affektbevissthet og mentaliseringsevne i barndom, vil dette på ulike negative måter påvirke romantiske relasjoner i voksenlivet.

Som vist i oppgaven er det funnet at voksne som var utsatt for fysisk eller emosjonell mishandling i barndom kan ha varierende vansker med romantiske relasjoner. De kan ha vansker med intimitet og nærhet, være mindre tilfredse med sine relasjoner, ha mer negative oppfatninger av sin partner, ha flere seksuelle problemer, ha en mer destruktiv eller aggressiv konflikthåndtering og utøve vold mot eller bli offer for

vold fra partner. Noen utvikler en unnvikende tilknytningsstil og kan utvise lite empati ovenfor partner, investere eller involvere seg minst mulig i relasjonen, bli lukket og trekke seg unna partner, oppleve partner som påtrengende og oppleve liten glede ved fysisk kontakt. Andre med en overopptatt tilknytning blir sårbare og sensitive for avvisning, vurderer seg selv negativt, er for åpne tidlig i relasjonen, blir lett sjalu og er aggressive i sine konflikthåndteringsstrategier. Noen utvikler en fryktfull tilknytningsstil og viser en blanding av atferd karakteristisk for unnvikende og overopptatte; de har en høy frykt for intimitet, men er samtidig sensitive for avvisning og har mistillit til partner. De vurderer både seg selv og sin partner negativt og er fiendtlig overfor partner.

Arbeidsmodeller av tilknytningsrelasjoner er ofte selvoppretholdende og vedvarer fordi personer har en tendens til å gå inn i relasjoner som gir bekreftelse på opplevelsene de har av seg selv og andre (Bowlby, 1969; Riggs, 2010). Voksne med en trygg tilknytning innleder ofte forhold til andre trygge voksne, mens utrygge voksne oftere innleder forhold til andre utrygge voksne (N. L. Collins & Read, 1990). Personer med en utrygg tilknytning tenderer imidlertid ikke til å bli romantisk involvert med andre med lik tilknytningsstil, men søker til de som har en motsatt tilknytningsstil, for eksempel overopptatt med unnvikende (Riggs, 2010). Personer forsøker ofte å fortsette eller gjenopprette forhold som er i samsvar med tidligere forhold i et forsøk på å opprettholde et sammenhengende og kongruent selvilde (Sroufe & Fleeson, 1986).

Unnvikende tilknytning

Personer med unnvikende tilknytningsstil har tidlige erfaringene med tilknytningspersoner som får konsekvenser for deres utvikling av indre arbeidsmodeller, affektregulering og mentalisering. Arbeidsmodellene vil være preget av en positiv indre

representasjon av seg selv og negativ representasjon av andre. De kan utvikle deaktivierende affektreguleringsstrategier og en svekket mentaliseringsevne. Disse egenskapene og måten å forholde seg til seg selv og andre på følger personen inn i voksenlivet.

Den voksen vil oppleve at nærhet til andre mennesker vil vekke ubehagelige følelser og økt stress. Ubehagelige følelser vekkes fordi for denne gruppen vil uttrykte tilknytningssignaler, som å søke nærhet til tilknytningspersoner, være forbundet med avvisning. De har ikke tro på at de vil bli møtt dersom de skulle gi uttrykk for sine tilknytningsbehov. En innstilling om å skulle klare seg selv og manglende nærhet til andre, skaper gjerne problemer i relasjon til en partner hvor det å kunne gi og ta imot støtte og omsorg er viktig for at relasjonen skal fungere. Han eller hun vil unngå nærhet, ikke oppsøke støtte, unngå emosjonell avhengighet til partner og kan oppleve det som stress og ubehag når partner søker nærhet.

Personer med unnvikende tilknytningsstil opplever mindre tilfredshet i sine parforhold (Brennan & Shaver, 1995; Levy & Davis, 1988; Stackert & Bursik, 2003; Tucker & Anders, 1999). I romantiske relasjoner er de unnvikende ambivalente i forhold til hva de føler for sin partner (Brennan & Shaver, 1995). Dette gjelder spesielt følelser som impliserer sårbarhet. Det å vise seg sårbar impliserer at man trenger andre, noe som strider imot de unnvikende personenes grunnleggende antakelser om at andre ikke er til å stole på og at de bare har seg selv. En unnvikende person i et parforhold unngår å gi uttrykk for nærhet og sårbarhet, noe som igjen kan føre til at partneren opplever mindre tilfredshet. Dersom partneren uttrykker sårbarhet og ønske om nærhet, kan dette føre til lavere tilfredshet hos den unnvikende personen. Det kan tenkes at dette skyldes at den unnvikende ikke stoler på eller tviler på partners motiv. Videre kan denne

mistilliten til partneren gjenspeile en svikt i mentaliseringsevnen og dysfunksjonelle arbeidsmodeller for hvordan unnvikende forstår andres atferd. Fryktfulle personer vil også kunne handle på en avvisende måte i forhold til partner, men forskjellen er at den unnvikende ikke har et grunnleggende behov for nærhet (Mikulincer & Shaver, 2007).

Personer med unnvikende tilknytningsstil har ofte arbeidsmodeller preget av et negativt syn på andre som opprettholdes av deres deaktivierende strategier. De deaktivierende strategiene leder oppmerksomheten bort fra tilknytningsrelatert informasjon, inkludert informasjon om andres positive trekk, intensjoner og relasjonell atferd. Resultatet blir at partners genuine signaler om kjærlighet og støtte ikke blir lagt merke til, og når den blir lagt merke til, prosesseres den kun overfladisk, glemmes lett og forblir utilgjengelig når de vurderer sin partner. Denne neglisjeringen av positiv informasjon om partneren kan opprettholde unnvikende personers negative og kritiske syn på andre. I tillegg til dette, kan de deaktivierende strategiene involvere og defensivt fremme seg selv ved å undertrykke negative aspekter ved selvet og sterkt vektlegge egen unikhet, verdi og styrke. Dette, koblet med unnvikende personers preferanse for emosjonell og kognitiv distanse til andre, kan medvirke til projeksjon av negative sider ved seg selv over på partner. Denne projeksjonen forsterker det negative synet på andre (Mikulincer & Shaver, 2007). Liten interesse for partnerens tanker og følelser kan også forklares med den unnvikende personens tendens til pseudomentalisering. I denne tilstanden kan tanker og følelser den unnvikende tillegger partneren anses som realitet. Dette kan lede til at den unnvikende viser liten interesse for partnerens tanker og følelser og ikke utforsker den andres mentale tilstand.

Unnvikende personer har flere uforpliktende, ikke-intime seksuelle interaksjoner og har flere negative tanker og følelser om sex (Birnbbaum, et al., 2006; Brennan &

Shaver, 1995). Ubehaget de opplever knyttet til nærhet og de negative arbeidsmodellene de har av andre, kan forstyrre emosjonell intimitet og sensitivitet knyttet til sex.

Alternativt, ubehaget assosiert med intim fysisk kontakt kan henge sammen med lave forventinger om positive følelser. I tillegg kan en seksuell handling lede til angst og ubehagelige følelser, der den unnvikende personen opplever partnerens ønske om sex som et forsøk på å oppnå nærhet og intimitet. Unnvikende personer er ikke avhengig av seksuell interaksjon for å få bekreftelse på egen verdi og attraktivitet. Å inngå i uforpliktende, ikke-intime seksuelle interaksjoner er en måte å oppnå seksuell tilfredsstillelse uten å måtte etablere et intimt forhold. En unnvikende person vil typisk være mindre hensynsfull ovenfor partners seksuelle behov og vise mindre kjærighet knyttet til seksuell interaksjon.

En unnvikende tilknytningsstil har sammenheng med dårligere konflikthåndtering (Creasey & Ladd, 2005). Hos unnvikende personer aktiveres arbeidsmodeller av tidligere utilgjengelige tilknytningspersoner. De tror dermed at deres partnere ikke vil være tilgjengelige eller støttende, og at forsøk på å øke tilgjengeligheten vil være nytteløse. De leder derfor oppmerksomheten bort fra konflikter og tilknytningsrelaterte emner, en strategi som resulterer i mindre angst, mindre varme og støtte overfor partner og færre positive og konstruktive interaksjoner (Simpson, et al., 1996). Personer med en unnvikende tilknytningsstil rapporterer sjelden om konflikter i parforholdet. I likhet med det unnvikende barnets beskrivelse av de "perfekte" foreldrene vil også den voksne minimere problemer i parforholdet. De ønsker ikke å løse en eventuell konflikt og komme nærmere partner. På grunn av denne unngåelsen av å vise sårbarhet og avfeing av konfliktfylte tema, er den unnvikende personen sin konflikthåndtering sett på som det mest problematiske i et parforhold.

Tilbaketrekking står i veien for konstruktiv konfliktløsning, som krever at man åpent kan diskutere problemet og ta risikoen ved å vise seg sårbar. Tilbaketrekking lukker mulighetene for å løse konflikten (Shi, 2003). Det kan også tenkes at den unnvikende sin dårlige konflikthåndtering kan bære preg av pseudomentalisering. Den unnvikende kan tenke at han/hun vet hvordan partneren har det og vil derfor ikke være opptatt av å spørre. På denne måten kan konflikten forbli uløst.

Som nevnt tidligere vil unnvikende personer ofte danne forhold med andre med ulik tilknytningsstil. Dersom partneren har en overopptatt tilknytningsstil kan dette lede til flere konflikter. Den overopptatte personens intense behov for intimitet og den unnvikende personens behov for distanse kan skape konflikter. Under en konflikt vil den unnvikende respondere med å trekke seg unna. I tillegg kan man anta at på grunn av den unnvikende sin manglende mentalisering om partnerens behov og nærhetssøkende atferd, vil den unnvikende ikke forstå hvorfor den overopptatte ønsker denne nærheten. Den unnvikende kan føle seg invadert og dette fører til økt angst og stress. Hvis den unnvikende personen opplever parrelasjonen som for ubehagelig og angstvekkende, kan det føre til brudd. Hvis den unnvikende forlater partneren vil han/ hun, i motsetning til personer med andre tilknytningsstiler, ha lettere for å gå uten å se seg tilbake eller opprettholde noe mer kontakt. Dette er i tråd med arbeidsmodellene til den unnvikende som er å være uavhengig og ikke trenge andre.

Den unnvikende mannen kan utøve vold ovenfor partner hvis hun blir defensiv. De skiller seg fra angstfulte personer ved at de ikke utøver vold fordi de er redd for å miste partner, men de bruker i større grad instrumentell vold for å vise sin autoritet og kontrollere partneren (Babcock, et al., 2000). Unnvikende personer opplever gjerne

frustrasjon og økt aggresjon dersom partner uttrykker emosjonelt ubehag i forholdet (N. L. Collins & Ford, 2010).

Overopptatt tilknytning

Overopptatt tilknytningsstil er karakterisert av positive indre arbeidsmodeller av andre, negative indre arbeidsmodeller av seg selv og sterk angst for å bli forlatt. Som barn har de vokst opp med tilknytningspersoner som har utøvet lite sensitiv foreldreomsorg og som har møtt deres tilknytningsbehov på en uberegnelig og uforutsigbar måte. Lite sensitiv foreldreomsorg har ført til at de har attribuert foreldrenes manglende kjærlighet til at de selv ikke er verd den. Deres negative arbeidsmodeller består av tanker om at de er hjelpeløse, ikke verdsatt og misforstått av andre. Som kontrast har de utviklet et forsvar mot erkjennelsen om at den signifikante andre er ukjærlig og utilgjengelig. Dette er reflektert i deres positive arbeidsmodeller av andre. En uberegnelig og uforutsigbar tilfredsstillende av tilknytningsbehovene har ført til kontinuerlig aktivert tilknytningssystem for å sikre foreldrenes tilgjengelighet, og for å få sine tilknytningsbehov dekket. De tidlige erfaringer med denne omsorgsstilen fører til utvikling av hyperaktive affektreguleringsstrategier og svekket mentaliseringsevne. Svekket mentalisering kan i denne sammenheng bety lite nyansert tolkning og forståelse av andres motiv, andres atferd tolkes ut fra egne tanker og følelser.

Karakteristikkene som beskriver personer med overopptatt tilknytningsstil påvirker deres fungering i parforhold. I et forhold har de et sterkt behov for å oppnå fullstendig emosjonell intimitet med partneren og oppleve stabil kjærlighet, oppmerksomhet og støtte. De er svært sensitive for avvisning og trusler som kan føre at de blir forlatt av sin partner. De er drevet av en grunnleggende frykt for at den andre ikke skal være tilgjengelig og responsiv. I samhandling med partneren kan de opptre på

en vaksom, klengete, og avhengig måte. Som kontrast opplever de derimot at andre ofte er motvillige til å være like intime som de ønsker.

Personer klassifisert som overopptatte er komfortable med og ønsker intimitet i et forhold, men blir ofte for involverte og mister egen autonomi i forholdet. De forplikter seg raskt i nye forhold og kan komme med for mange selvavsløringen for tidlig for å oppnå aksept (N. L. Collins & Feeney, 2004a; Shaver, et al., 2005). Ønske om å oppnå emosjonell intimitet kan forklares ut fra negative arbeidsmodeller om seg selv. De søker intimitet fordi de er avhengige av andres annerkjennelse og aksept for å oppleve personlig velvære og ha et positiv selvilde. I tillegg, opplevelsen av frykt for å bli avvist og forlatt kan forsterke intensiteten i behovet for intimitet med andre og atferden knyttet til dette, som å komme med for mange selvavsløringer og utøvelse av kontrollerende atferd. Det konstante behovet for bekreftelse og nærhet kan være et uttrykk for manglende opplevelse av en «trygg havn» i relasjoner. Denne opplevelsen kan medføre at de har vansker med egen autonomi i en tilknytningsrelasjon. Ut fra tilknytningsstil, vil de som voksne vise lav motivasjon for å utforske omverden, da de opplever å mangle en trygg base å returnere til.

Overopptatt tilknytningsstil er assosiert med lavere tilfredshet i romantiske relasjoner (Nofhle & Shaver, 2006). Dette kan henge sammen med at overopptatte opplever mindre tilgjengelig støtte, mindre tilfredsstillende støtte, og større gap mellom hva de sier de trenger og hva de opplever at de får (N. L. Collins & Feeney, 2004b). Lavere tilfredshet kan ha sammenheng med opplevelsen av mindre intimitet enn ønsket med partner. Overopptattes intense behov for emosjonell sammensmelting med partneren kan føre til at partneren distanserer seg som et forsvar for å sikre egen autonomi i forholdet. Partners tilbaketrekking medfører utilgjengelighet og fravær av

tilfredstillelse av behov hos den overopptatte. Dette kan resultere i frustrasjon og sinne i frykt for at partneren skal gå fra dem. I følge modellen til Bartholomew og Horowitz (1991) vil overopptattes negative selvbilde om at de ikke evner å inspirere til lojalitet og kjærlighet hos partneren bli bekreftet gjennom partnerens tilbaketrekning.

Tilknytningsangst som utløses av partnerens tilbaketrekning kan føre til økt trusselrelaterte og pessimistiske tanker om partnerens tilgjengelighet og responsivitet, noe som ytterligere kan svekke tilfredsheten i forholdet. I slike stressende situasjoner vil den overopptatte personens hyperaktiverende tilknytningsstrategier aktiveres og mentaliseringsevnen deaktiveres. I en slik tilstand vil den overopptatte kunne oppfatte sine egne tanker og følelser som en nøyaktig representasjon av verden, og dette kan gjøre det vanskeligere for dem å teste ut sine oppfatninger og ta partners perspektiv.

Tilknytningsangst er assosiert med seksuelle vansker og lavere seksuell tilfredsstillelse i romantiske forhold (Butzer & Campbell, 2008). Overopptatte personer bruker gjerne sex som et barometer på forholdet, som et middel for å unngå avvisning fra partner og for å tilfredsstille egne behov for nærhet og kjærlighet. Seksuell interaksjon kan bli oppfattet som et tegn på kjærlighet, og seksuell atferd blir en forsikring om at partneren er forpliktet og interessert. Likedan, mangel på seksuell interaksjon kan oppfattes som tegn på avtagende interesse og affeksjon. De kan unngå å uttrykke egne seksuelle opplevelser og behov, for å forsøke å bevare et velfungerende sexliv og dermed også et velfungerende forhold. Oppfattelse av relasjonen og partnerens forpliktelse og affeksjon ut fra seksuell aktivitet, samt undertrykkelse av seksuell kommunikasjon om egne opplevelser og behov, kan forklare den lave seksuelle tilfredsheten overopptatte opplever (D. Davis, et al., 2006). Lav seksuell tilfredshet kan også forklares ut i fra at overopptatte personer har et hyperaktivt tilknytningssystem

som overskrider kapasiteten til å erfare seksuell glede og tilfredshet fordi fokuset vil være på tilknytningsrelaterte emosjoner og trusler, heller enn den fysiske opplevelsen i seg selv.

Det har blitt funnet kjønnsforskjeller for partnere av overopptatte personer. Menn som er i et forhold med en overopptatt kvinne vil i mindre grad ha sex for å tilfredsstille henne, og heller ikke for å oppnå nærhet og fremme intimitet (Impett, et al., 2008). Det kan tenkes at behov for nærhet og intimitet hos disse mennene blir dekket gjennom at den overopptatte partneren allerede gjør mye i parforholdet for å oppnå nærhet. Alternativ kan det tenkes at disse mennene i mindre grad ønsker å ha sex på grunn av opplevd frustrasjon og irritasjon knyttet til partnerens påtrengende og klengete atferd. Dette i seg selv kan medvirke til å opprettholde de relasjonelle bekymringene og vanskene overopptatte kvinner opplever. Funn viser at ubehagelige seksuelle erfaringene hos overopptatte kommer av at sex ikke tilfredsstiller deres relasjonelle forventninger og krav om mer nærhet, som igjen resulterer i frustrerte tilknytningsbehov, skuffelser vedrørende sex og ensomhet (Birnbaum, et al., 2006).

Som kontrast, kvinner som er i et forhold med angstfulle menn vil med større sannsynlighet bruke sex for å tilfredsstille partneren, forhindre negative emosjoner hos partneren, og oppleve forpliktelse til å ha sex (Impett, et al., 2008). Disse kjønnsforskjellene kan gjenspeile stereotype kjønnsroller i et samfunn hvor det er forventet at kvinner er mer avhengig av menn, ønsker mer emosjonell intimitet og viser mer omsorgsfull, pliktoppfyllende og ivaretagende atferd. Funnet indikerer også at tilknytningsstilen interagerer med kjønn og kjønnsroller i samfunnet, og kan påvirke relasjonskvaliteten (Mikulincer & Shaver, 2007).

Overopptatt tilknytningsstil er assosiert med en ambivalent oppfattelse av andre. Grunnleggende sett har de en positiv indre arbeidsmodell av andre. Denne positiviteten kan gjenspeile det intense behovet for oppmerksomhet og bekreftelse, og ønske om forutsigbar kjærlighet og nærhet. Som konsekvens blir den andre idealisert, en redningsmann/kvinne som endelig kan dekke disse behovene og ønskene. De overopptattes negative selvbilde vil derimot komme i konflikt med det positive bildet av andre da de opplever at de ikke fortjener partnerens kjærlighet og ikke evner til å inspirere til kjærlighet hos andre. Frykten for å bli avvist og forlatt sensitiviserer dem for trusler i forholdet, som misnøye hos partneren eller feilaktige handlinger fra partneren. De både idealiserer og tildeler partneren negative motiver som at partneren er motvillig til å dekke deres behov.

Overopptatt tilknytningsstil for begge kjønn er assosiert med en mindre nøyaktig oppfattelse av partnerens tanker og følelser (Tucker & Anders, 1999). Overopptatte er hypersensitive i forhold til romantiske relasjoner og av den grunn lite sannsynlige å ignorere partnerens tanker og følelser. Feiloppfatning kan forklares med idealisering av partner som kan være assosiert med en ikke-reell oppfattelse av partnerens kjærlighet, tilfredshet og lojalitet. Alternativt, overopptattes frykt for å bli forlatt kombinert med deres negative selvbilde kan drive dem til å undervurdere partnerens positive følelser (Tucker & Anders, 1999). Et annet trekk som kan forklare dette funnet er overopptattes hyperaktiverende affektreguleringsstrategier. Strategiene inkluderer fokus på tilknytningsrelaterte trusler, negative emosjoner og egen utilstrekkelighet. I tillegg til en negativ selvvurdering som i seg selv kan føre til feilvurdering av partnerens oppfattelse, krever strategiene mentale ressurser som reduserer den mentale kapasiteten til å

mentaliserer den andres oppfatning. Aktivering av tilknytningssystemet medfører på den måten til svekket mentaliseringsevne.

Kjønnsforskjeller knyttet til oppfatning av parter har blitt funnet. Overopptatte menn er dårligere til å vurdere partnerens oppfattelse av parforholdet, sammenliknet med overopptatte kvinner. De vurderer ofte partners oppfattelse av parforholdet som mer positivt enn reelt. Dette kan ha sin årsak i at de fornekte potensielt truende informasjon om at partneren er misfornøyd i forholdet (Tucker & Anders, 1999).

Stackert og Bursik (2003) fant at unnvikende og overopptatt tilknytning er positivt assosiert med flere irrasjonale antagelser i forhold. Menn med overopptatt tilknytningsstil har irrasjonelle tanker om forholdet, spesielt om seksuell perfeksjonisme. Overopptatte kvinner hadde flere irrasjonelle tanker om at uenighet er destruktivt, og at en partner aldri kan forandre seg. Irrasjonelle tanker, både hos menn og kvinner var i tillegg positivt korrelert med lavere relasjonell tilfredshet (Stackert & Bursik, 2003). Stackert og Bursik (2003) mener den skjøre selvopplevelsen hos de med utrygg tilknytning danner grunnlag for mindre riktige vurderinger av partner. Dette kan skyldes at de enten modellerer tidligere dysfunksjonelle familiære relasjoner eller at deres rapportering er et forsvar for å håndtere ubehagelige følelser.

For personer med en overopptatt tilknytning vil konflikt aktivere tidligere tilknytningspersoners upredikerbare tilgjengelighet. Dette kan skape sterk angst koblet med sinne og fiendtlighet (Simpson, et al., 1996). Som konsekvens kan de reagere på konflikt med intense emosjoner og hyperaktive affektreguleringsstrategier som et forsøk på å formidle behov for støtte og beroligelse, eller som bebreidelse av partnerens manglende tilgjengelighet. Intense negative emosjoner og hyperaktive

affektreguleringsstrategier kan føre til mer negative interaksjon og dårlige løsninger (Simpson, et al., 1996).

Overopptatte personer kan være like gode til å løse konflikter som de med trygg tilknytning (Creasey & Ladd, 2005). Konfrontasjon rundt konflikter kan oppfattes som truende for forholdet. Mens unnvikende tilknytning er forbundet med det å trekke seg unna, er overopptatt tilknytning forbundet med det å følge etter. Dermed kan personer med en overopptatt tilknytning noen ganger oppnå tilfredsstillende konfliktløsning (Shi, 2003).

Ut fra en negativ selvoppfatning kan overopptatte ubevisst søke til partnere som bekrefter den negativ selvoppfatningen og bli utsatt for vold. Overopptatt tilknytning er som nevnt assosiert med å være offer for vold i parforhold. De kan forlate den voldelige partneren raskt, men kan fortsetter å være emosjonelt og seksuelt involvert etter separasjonene og har mange gjenforeninger ut fra et idealisert håp om at det denne gangen vil være annerledes. Intens behov for intimitet og frykt for avvisning, kan være en annen risikofaktor for at overopptatte personer holder ut og forblir i mishandlende forhold.

Det er funnet en sterk assosiasjon mellom utøvelse av vold i parforhold og overopptatt tilknytning (Dutton, et al., 1994). Overopptatte kan være mer tilbøyelige til å ta i bruk vold ut fra relasjonelle vansker, som misoppfattelse av partneren, kroniske frykt for å bli avvist og forlatt, vansker med konflikthåndtering og undertrykte behov og ønsker. De relasjonelle vanskene leder vanligvis til negative emosjoner og aktivering av tilknytningssystemet og hyperaktiverende affektreguleringsstrategier. Strategiene innebærer overdrivelse av emosjoner og utøvelse av kontrollerende atferd. Eskalering av emosjoner kan lede til sinne og som konsekvens økt tilbøyelighet til å bruke

aggressiv, kontrollerende og voldelig atferd. Bruk av vold kan bli opprettholdt av belønningen overopptatte opplever, som økt tilgjengelighet av partner.

Desorganisert/fryktfull tilknytning

Desorganisert tilknytning representerer et globalt sammenbrudd i tilknytningsstrategi hvor verken tilknytningssystemet og utforskningssystemet fungerer optimalt. Denne gruppen barn har vært utsatt for tilknytningspersoner som enten ikke har kunnet utøve en grunnleggende omsorg eller som har vært direkte skremmende og utøvd mishandling. Når barn blir skremt av en forelder, aktiveres tilknytningssystemet og barnet nærmer seg forelderen til tross for at denne er opphavet til redselen. Dette gjør at frykten forsterkes, som videre forsterker tilknytningsbehovet og tilnærmingen. Resultatet blir en ond sirkel med sterk frykt og tilknytning som ikke blir møtt og regulert. Barnet mister da muligheten til å lære evnen til affektregulering og mentalisering av eget og andres sinn. I barnealder vil disse barna se på seg selv overdrevent negativt, og ofte vise voldelig, fiendtlig, negativ eller bisarr atferd (Cassidy, 1988). I voksen alder vil personer klassifisert som uløst/desorganisert vise disorientering i tenking eller diskursprosesser når de forsøker å snakke om potensielt traumatiske erfaringer. De stopper opp og mister evnen til å monitorere resonneringen eller diskursen (Main, 1995).

Fryktfull tilknytning i voksen alder kan korrespondere med desorganisert tilknytning funnet i fremmedsituasjonen og med AAI (Mikulincer & Shaver, 2007), og er karakterisert av negativt syn på både seg selv og andre (Bartholomew & Horowitz, 1991). De er, som de overopptatte, svært avhengig av andres godkjenning og bekreftelse, men som følge av negative forventinger unngår de intimitet for å slippe smerten forbundet med tap eller avvísning. De er preget av både en sterk

tilknytningsangst, med redsel for å bli forlatt, og en tilknytningsunnngåelse, med mistillit til andre mennesker. Fryktfulle personer kan oppleve store vansker med affektregulering. Som overopptatte er de svært sensitive for tilknytningsrelaterte følelser, men de unngår å gi uttrykk for sine behov for tilknytning i redsel for å bli avvist eller forlatt. Denne kontrasten mellom sterkt aktiverte følelser, og vansker med å uttrykke følelsene, kan tenkes å føre til vansker med å håndtere og regulere emosjoner, da de ikke har noe velfungerende forsvar eller strategi for å gjøre det. Disse problemene med affektregulering, samt den indre spenningen mellom behov for nærhet og frykt for andre, resulterer i et subjektivt ubehag og problemer i relasjoner til andre, og særlig i de nære relasjonene.

Personer med en fryktfull tilknytning unngår intimitet for å slippe den mellommenneskelige risikoen assosiert med det å åpne seg og komme nær andre (Bradford, et al., 2002). Dette kan skyldes synet på andre som upålitelige, og en forventning om å bli sviktet og avvist. De oppfatter også partneren som mindre støttende (N. L. Collins & Feeney, 2004b). Når tilknytningssystemet til personer med en fryktfull tilknytning aktiveres vil mentaliseringsevnen gi etter til fordel for førmentaliserende måter å representere subjektivitet. Dette kan komme til syne i form av for eksempel psykisk ekvivalens, kjennetegnet av at personen opplever at det han eller hun tenker og føler representerer virkeligheten. Dette kan gjøre at personen ikke tester ut sine antakelser, men tar det for gitt at de stemmer, for eksempel dersom de tenker at partner er upålitelig og lite støttende så betyr det at han eller hun er det. Det kan da være vanskelig å vise seg sårbar og avhengig av et annet menneske. Nærhet til andre er likevel noe fryktfulle personer ønsker, men føler at de ikke fortjener. Negative

tanker om seg selv og andre skygger dermed for ønske om intimitet og behov for tilknytning.

Høy skåre på tilknytningsangst og tilknytningsunngåelse, er også assosiert med lavere tilfredshet med seksuallivet (Butzer & Campbell, 2008). De negative affektene knyttet til sex kan tenkes å strekke seg utover den faktiske handlingen og også gjenspeile opplevelse av ubehag i forholdet. Fryktfulle personers tilknytningsangst gjør at de har et behov for nærhet med andre mennesker. Samtidig vil tilknytningsunnvikelsen gjøre at de vil ha negative forventninger til det å være nær et annet menneske.

Det er også funnet sammenhenger mellom vold i parforhold og en fryktfull tilknytning både hos utøver og offer. Sinne og raserianfall hos barn kan komme av tilknytningsbehov som ikke blir møtt, og av trusler om eller separasjoner fra tilknytningspersoner. Barn som har opplevd kronisk frustrasjon hva gjelder tilknytningsbehov, kan i voksen alder ha en tilbøyelighet til å reagere med sinne og voldelige utbrudd når de forventer en separasjon eller å bli forlatt av partneren. På grunn av et negativt selvbilde som gjør dem kronisk redde for å bli forlatt og avvist, vil overopptatte og fryktfulle i større grad oppleve sinne, sjalusi og ustabile affekter i relasjoner (Dutton, et al., 1994). Dette er relatert til høyere frekvens av verbal og fysisk mishandling i romantiske relasjoner (Dutton, 1994). Spesielt fryktfull tilknytning er sterkt assosiert med sinne i relasjoner på grunn av at arbeidsmodellene er preget av både et negativt syn på seg selv og på andre. Kombinasjonen av ønske om nærhet og unngåelse av intimitet skaper en mer kronisk frustrasjon over tilknytningsbehov enn hva overopptatte opplever, og kan resulterer i intenst sinne. Aktiveringen, angsten og sinnet fryktfulle menn uttrykker i romantiske relasjoner kan komme av at redsel for eller

trusler om separasjoner i nåværende relasjoner vekker minner om vonde tilknytningsrelaterte hendelser i barndommen, og medvirker til aggresjon mot partneren (Dutton, et al., 1994).

Som personer med overopptatt tilknytning, er også fryktfull tilknytning kjennetegnet av et negativt syn på seg selv. De kan dermed også ubevisst søke til partnere som bekrefter deres arbeidsmodeller og være i risiko for å utsettes for voldelighet. Fryktfull tilknytning er spesielt assosiert med det å bli i voldelige forhold lenge, men når de først går, går de for godt, i motsetning til de overopptatte som gjerne har flere separasjoner og gjenforeninger. Fryktfulle personer har ikke den samme tendensen som overopptatte til å idealisere sin partner; de har et negativt syn på andre og ingen idealisert forventning om at det vil bli bedre. Dette kan gjøre det mindre sannsynlig at de vil gå tilbake til partner når de først har forlatt ham/henne.

Begrensninger

Det er uklart om konsekvensene av forskjellige typer mishandling produserer overlappende eller spesifikke mønstre av skader/forstyrrelser i voksen alder (Mullen, et al., 1996; Wind & Silvern, 1992). Noen studier viser overlappende mønstre av negative ettervirkninger i voksen alder forårsaket av seksuell, emosjonell eller fysisk mishandling, mens annen forskning finner spesifikke mønstre av negative ettervirkninger (DiLillo, et al., 2007; Fox & Gilbert, 1994; Mullen, et al., 1996; Riggs, 2010; Wind & Silvern, 1992). For eksempel viser Briere og Runtz (1990) i sin studie klare forskjeller i voksen symptomatologi assosiert med fysisk, seksuell og emosjonell mishandling. Resultatene viser spesifikk sammenheng mellom retrospektive beskrivelser av emosjonell mishandling i barndom og lavt selvbilde, mellom seksuell mishandling i barndom og dysfunksjonell seksuell atferd, og mellom fysisk mishandling

i barndom og sinne/aggressive handlinger. Motsatt viser Mullen et al., (1996) at likhetene i symptomatologi mellom de tre former for mishandling er mer fremtredende enn forskjellene. Likheter i symptomatologi kan tyde på en generalisert respons til mishandling uavhengig av dets spesifikke seksuelle eller fysiske natur (Wind & Silvern, 1992).

Man kan stille spørsmål om spesifikke former for mishandling fører til spesifikke tilknytningsformer. Noe evidens er funnet for at fysisk mishandling i barndom i større grad er knyttet til tilknytningsunnåelse og at emosjonell mishandling i større grad er knyttet til tilknytningsangst (Unger, 2011). Foreldreomsorgen påvirker utvikling av spesifikke tilknytningstyper. Direkte avvisning og en fraværende sensitivitet og responsivitet når barnet viser tilknytningsatferd vil kunne resultere i en unnvikende tilknytning uavhengig av om mishandlingen er fysisk eller emosjonell. Upredikerbar sensitivitet og responsivitet basert på tilknytningspersonens behov vil kunne resultere i en ambivalent tilknytning uavhengig av om mishandlingen er fysisk eller emosjonell.

At noen barn utvikler en utrygg organisert tilknytning som følge av mishandlingen, mens andre utvikler en desorganisert tilknytning viser at det er en rekke faktorer som kan medvirke til utvikling av tilknytningsform utover fysisk og/eller emosjonell mishandling.

I tillegg til at det kan være vanskelig å si noe om spesifikke konsekvenser av de ulike formene for mishandling, korrelerer fysisk og emosjonell mishandling (Claussen & Crittenden, 1991; Higgins & McCabe, 2000; Moeller, et al., 1993; Styron & Janoff-Bulman, 1997). Dette gjør det metodisk vanskelig å undersøke konsekvensene av ulike former for mishandling. Personer som utsettes for flere former for mishandling vil

oppleve flere negative konsekvenser enn personer som kun utsettes for én form for mishandling (Arata, Langhinrichsen-Rohling, Bowers, & O'Farrill-Swails, 2005; Gilbert, Widom, et al., 2009; Moeller, et al., 1993). Andre viktige faktorer en bør ta hensyn til ved undersøkelser av fysisk og emosjonell mishandling er alderen når mishandlingen forekom, alvorlighetsgraden av mishandlingen, hvor ofte det skjedde og over hvor lang tidsperiode. Undersøkelser viser at en større alvorlighetsgrad på fysisk mishandling i barndom, målt på et kontinuum fra slag, til å bli slått med gjenstand, til alvorlig mishandling, er assosiert med alvorligere depresjon, flere traumesymptomer og flere negative erfaringer i voksen alder (Wind & Silvern, 1992). I tillegg, høyere hyppighet av episoder av fysisk mishandling i barndom er assosiert med økt risiko for å ha en psykiatrisk lidelse i voksen alder (Sugaya et al., 2012).

Effektene av mishandling i barndommen er ikke direkte og lineære, men påvirket av beskyttende faktorer og endringer i omgivelsene slik som gode relasjoner til andre voksne, lærere og venner (Veltman & Browne, 2001). Forholdet til en partner i voksenlivet kan påvirke og endre et tilknytningsmønster. Det å være involvert i et stabilt, tilfredsstillende forhold kan føre til endringer for de som, på grunn av en utrygg tilknytning og negative arbeidsmodeller av selv eller andre, har hatt negative forventninger til forholdet. I et forhold hvor en av partene har en trygg tilknytning kan dette virke som en buffer mot de negative effektene av den andre partnerens utrygge tilknytning (Cohn, Silver, Cowan, Cowan, & Pearson, 1992).

De fleste studier presentert i oppgaven er basert på retrospektive undersøkelser i ungdoms- eller voksen alder. Ved retrospektive målinger er det ikke mulig å avgjøre den temporale rekkefølgen av mishandling og utfall, eller ha kontroll over mulige andre faktorer. Det kan i slike undersøkelser også stilles spørsmål ved deltakernes

minnegjenhenting; om konsekvensene skyldes den faktiske mishandlingen, det som skjedde i tiden etter mishandlingen eller personens kognitive vurdering av hendelsen.

Kliniske implikasjoner

Fysisk og/eller emosjonell mishandling i barndom øker risikoen for emosjonelle vansker, atferdsvansker, samspillsvansker og vansker knyttet til selvregulering og mentalisering. Som en del av kartlegging ved behandling av barn bør undersøkelser omfatte spørsmål om ulike former for mishandling. Kartlegging og observasjon av tilknytningsstil hos barnet vil også gi viktig informasjon om funksjonsnivå i tillegg til at det kan gjenspeile om barnet utsettes for mishandling. Det er viktig at foreldre blir spurt om barnet har opplevd noen form for traumer allerede ved henvisning. Samtidig vil det være minst like viktig å stille direkte aldersadekvate spørsmål til barnet om han eller hun har opplevd ulike typer mishandling. Fugelsnes (2012) viser til at traumatiske opplevelser ble fanget opp i kun fire av ti tilfeller av spesialisthelsetjenesten og understreker at hjelpeapparatet må bli flinkere til å identifisere de barna som har opplevd traumatiske hendelser. Symptomene til de barna som ikke blir fanget opp kan forveksles med andre typer lidelser, som angst og depresjon. Resultatet kan bli at utsatte barn ikke får hjelp med sine traumatiske opplevelser. Gode rutiner for kartlegging i hjelpeapparatene, der barnet blir spurt direkte, kan føre til mindre underrapportering og at flere barn får riktig behandling i forhold til sine opplevde traumer.

Terapeutiske intervensjoner kan ha som mål å øke sosial sensitivitet og relasjonsutvikling, selv-kontroll og affektreguleringsstrategier (Mash & Barkley, 2006). En viktig faktor i terapi er å være sensitiv for barnets ambivalens i tilknytningsrelasjoner. I terapien kan den vise seg som intense behov for nærhet, men på grunn av erfaringene med foreldre vil det samme behovet utløse en beskyttelsesreaksjon

hos barnet. Dette kan se ut som avvisning fra pasientens side, som aggresjon eller tilbaketrekning. I slike tilfeller er det viktig at man i møte med barnet tolker disse reaksjonene som underkommunikasjon av behov. Den voksne hjelperen må være sensitiv for barnets signaler og behov og tilby alternativ relasjonell erfaring som fremmer trygg tilknytning (Brandt & Grenvik, 2010).

Trygg tilknytning er en svært viktig beskyttende faktor i barnets utvikling og all intervensjon bør legge til rette for utvikling av god tilknytning for barna. Det har blitt utviklet flere evidensbaserte intervensjoner for å fremme trygge tilknytningsrelasjoner, som Marte Meo metoden og Cicle of Security (COS). Begge metodene fokuserer på samspillet mellom omsorgspersonen og barnet, samtidig som foreldrenes egne tilknytningserfaringer og representasjoner om seg selv og barnet blir gjennomgått (Cooper, Hoffman, Marvin, & Powell, 2005; Sørensen, 2002).

I noen tilfeller vil det ikke være hensiktsmessig å behandle barnet og foreldre sammen der det vurderes at barnets sikkerhet ikke kan ivaretas hos de nåværende omsorgspersonene. I slike alvorlige tilfeller kan det være aktuelt med vedtak om omsorgsovertagelse, plassering i fosterhjem og/eller omsorg-, atferd-, og hjelpetiltak i familien og barnets miljø. Denne type vedtak har fokus på å ivareta barnets sikkerhet, beskytte mot videre mishandling og gi tilgang til gode levekår og utviklingsmuligheter (Barne og familiedepartementet, 2005).

Tilknytningsteori kan gi viktige implikasjoner for både i individualterapi og parterapi med voksne. Undersøkelse av barndomstraumer i terapi med voksne kan bidra til bedre behandling. Det at tilknytningsmønstre kan endres i en relasjon, har viktige implikasjoner for terapi og betydningen av den terapeutiske relasjonen som en trygg tilknytningsrelasjon. En tilknytningsorientert terapeut kan virke som en

tilknytningsfigur ved å aktivt hjelpe pasienten med affektregulering (Johnson, 2008).

Det at individers arbeidsmodeller av tilknytning er noe de tar med seg inn i parrelasjoner og som påvirker mange aspekter ved parforholdet, har implikasjoner for parterapi. I parterapi vil det være viktig å utforske begge partenes tilknytningshistorie, og om de har vært utsatt for ulike former for mishandling i barndommen. Dette kan bidra til en større forståelse for personens forventninger til og tanker om partner og forholdet, og danne grunnlag for hva personen/paret har behov for i terapi.

Endringsprosessen kan også inkludere å hjelpe partnerne til å gjenkjenne og å «eie» sine tilknytningsbehov og å hjelpe dem med å spørre om å få sine behov møtt på en klar og tydelig måte som foster responsivitet hos den andre part (Johnson, 2008).

Referanser

- Ainsworth, M. D. S., Bell, S. M. V., & Stayton, D. J. (1971). Individual differences in strange-situation behaviour of one-year-olds. In H. R. Schaffer (Ed.), *The origins of human social relations* (pp. 17-58). London: Academic Press.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. New Jersey: Hillsdale.
- Alink, L. R. A., Cicchetti, D., Kim, J., & Rogosch, F. A. (2009). Mediating and moderating processes in the relation between maltreatment and psychopathology: Mother-child relationship quality and emotion regulation. *Journal of abnormal child psychology*, 37, 831-843. doi: 10.1007/s10802-009-9314-4
- Allan, J. G., Fonagy, P., & Bateman, A. W. (2008). *Mentalizing in clinical practice*. Washington DC: American Psychiatric Publishing.
- Allen, J. G. (2001). *Traumatic relationships and serious mental disorders*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Arata, C. M., Langhinrichsen-Rohling, J., Bowers, D., & O'Farrill-Swails, L. (2005). Single versus Multi-Type Maltreatment. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 11, 29-52. doi: 10.1300/J146v11n04_02
- Babcock, J. C., Jacobson, N. S., Gottman, J. M., & Yerington, T. P. (2000). Attachment, emotional regulation, and the function of marital violence: Differences between secure, preoccupied, and dismissing violent and nonviolent husbands. *Journal of Family Violence*, 15, 391-409. doi: 10.1023/a:1007558330501

- Baer, J. C., & Martinez, C. D. (2006). Child maltreatment and insecure attachment: a meta-analysis. *Journal of Reproductive and Infant Psychology, 24*, 187-197. doi: 10.1080/02646830600821231
- Bailey, H. N., Moran, G., & Pederson, D. R. (2007). Childhood maltreatment, complex trauma symptoms, and unresolved attachment in an at-risk sample of adolescent mothers. *Attachment & Human Development, 9*, 139-161. doi: 10.1080/14616730701349721
- Baldwin, M. W., Fehr, B., Keedian, E., Seidel, M., & Thomson, D. W. (1993). An exploration of the relational schemata underlying attachment styles: Self-report and lexical decision approaches. *Personality and Social Psychology Bulletin, 19*, 746-754. doi: 10.1177/0146167293196010
- Banse, R. (2004). Adult attachment and marital satisfaction: Evidence for dyadic configuration effects. *Journal of Social and Personal Relationships, 21*, 273-282. doi: 10.1177/0265407504041388
- Barne og familiedepartementet. (2005). *Strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn (2005-2009)*. Oslo: Akademika AS. Retrieved from http://www.regjeringen.no/upload/kilde/bfd/bro/2005/0001/ddd/pdfv/246530-69901_strategiplan.pdf.
- Lov om barneverntjenester (barnevernloven), LOV-1992-07-17-100 (1992).
- Bartels, A., & Zeki, S. (2004). The neural correlates of maternal and romantic love. *Neuroimage, 21*, 1155-1166. doi: 10.1016/j.neuroimage.2003.11.003
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of Intimacy: An Attachment Perspective. *Journal of Social and Personal Relationships, 7*, 147-178. doi: 10.1177/0265407590072001

- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young-adults - a test of a 4-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, *61*, 226-244. doi: 10.1037//0022-3514.61.2.226
- Bateman, A. W., & Fogany, P. (2012). *Handbook of metalizing in mental health practice*. London: American Psychiatric Publishing.
- Battle, C. L., Shea, M. T., Johnson, D. M., Yen, S., Zlotnick, C., Zandarini, M. C., . . . Morey, L. C. (2004). Childhood maltreatment associated with adult personality disorders: Findings from the collaborative longitudinal personality disorders study. *Journal of Personality Disorders*, *18*, 193-211. doi: 10.1521/pedi.18.2.193.32777
- Berzenski, S. R., & Yates, T. M. (2010). A developmental process analysis of the contribution of childhood emotional abuse to relationship violence. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, *19*, 180-203. doi: 10.1080/10926770903539474
- Birnbaum, G. E., Reis, H. T., Mikulincer, M., Gillath, O., & Orpaz, A. (2006). When sex is more than just sex: Attachment orientations, sexual experience, and relationship quality. *Journal of Personality and Social Psychology*, *91*, 929-943. doi: 10.1037/0022-3514.91.5.929
- Black, M. M., Oberlander, S. E., Lewis, T., Knight, E. D., Zolotor, A. J., Litrownik, A. J., . . . English, D. E. (2009). Sexual intercourse among adolescents maltreated before age 12: A prospective investigation. *Pediatrics*, *124*, 941-949.
- Bolger, K. E., & Patterson, C. J. (2001). Developmental pathways from child maltreatment to peer rejection. *Child Development*, *72*, 549-568. doi: 10.1111/1467-8624.00296

- Bolger, K. E., Patterson, C. J., & Kupersmidt, J. B. (1998). Peer relationships and self-esteem among children who have been maltreated. *Child development, 69*, 1171-1197. doi: 10.1111/j.1467-8624.1998.tb06166.x
- Bookwala, J., & Zdaniuk, B. (1998). Adult attachment styles and aggressive behavior within dating relationships. *Journal of social and personal relationships, 45*, 175-190. doi: 10.1177/0265407598152003
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss, Volume I: Attachment*. London: The Hogarth Press.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss, Volume II: Separation*. London: The Hogarth Press.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss, Volume III: Loss*. London: The Hogarth Press.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: clinical applications of attachment theory* London: Routledge.
- Bradford, S., Feeney, B., & Campbell, L. (2002). Links between attachment orientations and dispositional and diary-based measures of disclosure in dating couples: A study of actor and partner effects. *Personal Relationships, 9*, 491-506. doi: 10.1111/1475-6811.00031
- Brandt, A. E., & Grenvik, T. H. (2010). *Med barn i sentrum: nye muligheter for spedbarn og småbarn av rusmiddelavhengige og psykisk syke foreldre* Oslo: Kommuneforlaget.
- Brennan, K. A., Clark, C., & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46-76). New York: Guilford Press.

- Brennan, K. A., & Shaver, P. R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationship functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 267-283. doi: 10.1177/0146167295213008
- Bretherton, I., & Munholland, K. A. (2008). Internal working models in attachment relationships - elaborating a central construct in attachment theory. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment - theory, research and clinical applications* (pp. 102-127). New York: The Guilford Press.
- Bretherton, I., Ridgeway, D., & Cassidy, J. (1990). Assessing internal working models of the attachment relationship - an attachment story completion task for 3-year-olds. In M. T. Greenberg, D. Cicchetti & M. Cummings (Eds.), *Attachment in the preschool years* (pp. 273-308). Chicago: The University of Chicago Press.
- Briere, J., & Elliott, D. M. (2003). Prevalence and psychological sequelae of self-reported childhood physical and sexual abuse in a general population sample of men and women. *Child Abuse & Neglect*, 27, 1205-1222. doi: 10.1016/j.chiabu.2003.09.008
- Briere, J., & Runtz, M. (1988). Multivariate correlates of childhood psychological and physical maltreatment among university women. *Child Abuse & Neglect*, 12, 331-341. doi: 10.1016/0145-2134(88)90046-4
- Briere, J., & Runtz, M. (1990). Differential adult symptomatology associated with three types of child abuse histories. *Child Abuse & Neglect*, 14, 357-364. doi: 10.1016/0145-2134(90)90007-G
- Busby, D. M., Holman, T. B., & Walker, E. (2008). Pathways to relationship aggression between adult partners. *Family Relations*, 57, 72-83. doi: 10.1111/j.1741-3729.2007.00484.x

- Busby, D. M., Walker, E. C., & Holman, T. B. (2011). The association of childhood trauma with perceptions of self and the partner in adult romantic relationships. *Personal Relationships, 18*, 547-561. doi: 10.1111/j.1475-6811.2010.01316.x
- Butzer, B., & Campbell, L. (2008). Adult attachment, sexual satisfaction, and relationship satisfaction: A study of married couples. *Personal Relationships, 15*, 141-154. doi: 10.1111/j.1475-6811.2007.00189.x
- Carlson, E. A. (1998). A prospective longitudinal study of attachment disorganization/disorientation. *Child Development, 69*, 1107-1128. doi: 10.1111/j.1467-8624.1998.tb06163.x
- Carlson, V., Cicchetti, D., Barnett, D., & Braunwald, K. (1989). Disorganised/disoriented attachment relationships in maltreated infants. *Developmental Psychology, 25*, 525-531. doi: 10.1037//0012-1649.25.4.525
- Cassidy, J. (1988). Child-Mother Attachment and the Self in Six-Year-Olds. *Child Development, 59*, 121-134.
- Cassidy, J. (2000). Adult romantic attachments: A developmental perspective on individual differences. *Review of General Psychology, 4*, 111-131. doi: 10.1037/1089-2680.4.2.111
- Cassidy, J., & Mohr, J. J. (2001). Unsolvable fear, trauma, and psychopathology: Theory research, and clinical considerations related to disorganized attachment across the life span. *Clinical Psychology-Science and Practice, 8*, 275-298. doi: 10.1093/clipsy/8.3.275
- Cicchetti, D., Rogosch, F. A., & Toth, S. L. (2006). Fostering secure attachment in infants in maltreating families through preventive interventions. *Development and Psychopathology, 18*, 623-649. doi: 10.1017/s0954579406060329

- Claussen, A. H., & Crittenden, P. M. (1991). Physical and psychological maltreatment - relations among types of maltreatment. *Child Abuse & Neglect, 15*, 5-18. doi: 10.1016/0145-2134(91)90085-r
- Cohn, D. A., Silver, D. H., Cowan, C. P., Cowan, P. A., & Pearson, J. (1992). Working models of childhood attachment and couple relationships. *Journal of Family Issues, 13*, 432-449. doi: 10.1177/019251392013004003
- Collins, N. L., & Feeney, B. C. (2000). A safe haven: An attachment theory perspective on support seeking and caregiving in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*, 1053-1073. doi: 10.1037/0022-3514.78.6.1053
- Collins, N. L., & Feeney, B. C. (2004a). An attachment theory perspective on closeness and intimacy. In D. J. Mashek & A. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy* (pp. 163-187). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Collins, N. L., & Feeney, B. C. (2004b). Working Models of Attachment Shape Perceptions of Social Support Evidence From Experimental and Observational Studies. *Journal of Personality and Social Psychology, 87*, 363–383. doi: 10.1037/0022-3514.87.3.363
- Collins, N. L., & Ford, M. B. (2010). Responding to the needs of others: The caregiving behavioral system in intimate relationships. *Journal of Social and Personal Relationships, 27*, 235-244. doi: 10.1177/0265407509360907
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology, 58*, 644-663. doi: 10.1037//0022-3514.58.4.644

- Collins, W. A., & Sroufe, L. A. (1999). Capacity for intimate relationships: A developmental construction. In B. W. Furman, B. B. Brown & C. Feiring (Eds.), *The development of romantic relationships in adolescence* (pp. 125-147). Cambridge: Cambridge University Press.
- Colman, R. A., & Widom, C. S. (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: a prospective study. *Child Abuse & Neglect*, 28, 1133-1151. doi: 10.1016/j.chiabu.2004.02.005
- Cooper, G., Hoffman, K., Marvin, R., & Powell, B. (2005). The circle of security intervention: differential diagnosis and differential treatment. In L. J. Berlin, Y. Ziv, L. Amaya-Jackson & M. T. Greenberg (Eds.), *Enhancing early attachment: Theory, research, intervention and policy* (pp. 127-151). New York: Guilford.
- Crawford, E., & Wright, M. O. (2007). The impact of childhood psychological maltreatment on interpersonal schemas and subsequent experiences of relationship aggression. *Journal of Emotional Abuse*, 7, 93-116. doi: 10.1300/J135v07n02_06
- Creasey, G., Kershaw, K., & Boston, A. (1999). Conflict management with friends and romantic partners: The role of attachment and negative mood regulation expectancies. *Journal of Youth and Adolescence*, 28, 523-543. doi: 10.1023/A:1021650525419
- Creasey, G., & Ladd, A. (2005). Generalized and specific attachment representations: Unique and interactive roles in predicting conflict behaviors in close relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31, 1026-1038. doi: 10.1177/0146167204274096

- Davis, D., Shaver, P. R., & Vernon, W. L. (2004). Attachment style and subjective motivations for sex. *Personality and Social Psychology Bulletin, 30*, 1076-1090. doi: 10.1177/0146167204264794
- Davis, D., Shaver, P. R., Widaman, K. F., Vernon, M. L., Follette, W. C., & Beitz, K. (2006). "I can't get no satisfaction": Insecure attachment, inhibited sexual communication, and sexual dissatisfaction. *Personal Relationships, 13*, 465-483. doi: 10.1111/j.1475-6811.2006.00130.x
- Davis, J. L., Petretic-Jackson, P. A., & Ting, L. (2001). Intimacy dysfunction and trauma symptomatology: Long-term correlates of different types of child abuse. *Journal of Traumatic Stress, 14*, 63-79. doi: 10.1023/A:1007835531614
- Dennerstein, L., Guthrie, J. R., & Alford, S. (2004). Childhood abuse and its association with mid-aged women's sexual functioning. *Journal of Sex & Marital Therapy, 30*, 225-234. doi: 10.1080/00926230490422331
- Diamond, L. M., Hicks, A. M., & Otter-Henderson, K. D. (2008). Every time you go away: Changes in affect, behavior, and physiology associated with travel-related separations from romantic partners. *Journal of Personality and Social Psychology, 95*, 385-403. doi: 10.1037/0022-3514.95.2.385
- DiLillo, D., Lewis, T., & Loreto-Colgan, A. D. (2007). Child Maltreatment History and Subsequent Romantic Relationships. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 15*, 19-36. doi: 10.1300/J146v15n01_02
- DiLillo, D., Peugh, J., Walsh, K., Panuzio, J., Trask, E., & Evans, S. (2009). Child maltreatment history among newlywed couples: A longitudinal study of marital outcomes and mediating pathways. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 77*, 680-692. doi: 10.1037/a0015708

Dodge, K. A., Bates, J. E., & Pettit, G. S. (1990). Mechanisms in the cycle of violence.

Science, 250, 1678-1683. doi: 10.1126/science.2270481

Dodge, R. N. (2010). Childhood emotional maltreatment and later intimate

relationships: Themes from the empirical literature. *Journal of Aggression,*

Maltreatment & Trauma, 19, 224-242. doi: 10.1080/10926770903539664

Drapeau, M., & Perry, J. C. (2004). Childhood trauma and adult interpersonal

functioning: a study using the Core Conflictual Relationship Theme Method

(CCRT). *Child abuse & neglect*, 28, 1049-1066. doi:

10.1016/j.chiabu.2004.05.004

Ducharme, J., Koverola, C., & Battle, P. (1997). Intimacy development - The influence

of abuse and gender. *Journal of Interpersonal Violence*, 12, 590-599. doi: Doi

10.1177/088626097012004007

Dutton, D. G. (1994). Behavioral and affective correlates of borderline personality

organization in wife assaulters. *International Journal of Law and Psychiatry*, 17,

265-277. doi: 10.1016/0160-2527(94)90030-2

Dutton, D. G., Saunders, K., Starzomski, A., & Bartholomew, K. (1994). Intimacy-

anger and insecure attachment as precursors of abuse in intimate-relationships.

Journal of Applied Social Psychology, 24, 1367-1386. doi: 10.1111/j.1559-

1816.1994.tb01554.x

Dutton, D. G., Starzomski, A., & Ryan, L. (1996). Antecedents of abusive personality

and abusive behavior in wife assaulters. *Journal of Family Violence*, 11, 113-

132. doi: 10.1007/bf02336665

- Fang, X., & Corso, P. S. (2007). Child Maltreatment, Youth Violence, and Intimate Partner Violence: Developmental Relationships. *American Journal of Preventive Medicine, 33*, 281–290. doi: 10.1016/j.amepre.2007.06.003
- Feeney, J. A. (1994). Attachment style, communication patterns, and satisfaction across the life cycle of marriage. *Personal Relationships, 1*, 333-348. doi: 10.1111/j.1475-6811.1994.tb00069.x
- Feeney, J. A., & Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 58*, 281-291. doi: 10.1037/0022-3514.58.2.281
- Feeney, J. A., Noller, P., & Hanrahan, M. (1994). Assessing adult attachment. In M. B. Sperling & W. H. Berman (Eds.), *Attachment in adults - clinical and developmental perspectives* (pp. 128-154). New York: The Guilford Press.
- Flisher, A. J., Kramer, R. A., Hoven, C. W., Greenwald, S., Alegria, M., Bird, H. R., . . . Moore, R. E. (1997). Psychosocial Characteristics of Physically Abused Children and Adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 36*, 123-131. doi: 10.1097/00004583-199701000-00026
- Fonagy, P., & Bateman, A. W. (2008). The development of borderline personality disorder - a mentalizing model. *Journal of Personality Disorders, 22*, 4-21. doi: 10.1521/pedi.2008.22.1.4
- Fonagy, P., Gergely, G., Jurist, E. L., & Target, M. (2007). *Affektregulering, mentalisering og selvets utvikling*. København: Akademisk forlag.
- Fonagy, P., Steele, M., Steele, H., Moran, G. S., & Higgitt, A. C. (1991). The capacity for understanding mental states: The reflective self in parent and child and its significance for security of attachment. *Infant Mental Health Journal, 12*, 201-

218. doi: 10.1002/1097-0355(199123)12:3<201::AID-

IMHJ2280120307>3.0.CO;2-7

Fonagy, P., & Target, M. (1997). Attachment and reflective function: Their role in self-organization. *Development and Psychopathology*, 9, 679-700.

Fonagy, P., Target, M., Steele, H., & Steele, M. (1998). *Reflective Functioning Manual, Version 5.0, for Application to Adult Attachment Interviews*. London: University College London.

Fox, K. M., & Gilbert, B. O. (1994). The interpersonal and psychological functioning of women who experienced childhood physical abuse, incest, and parental alcoholism. *Child Abuse & Neglect*, 18, 849-858. doi: 10.1016/0145-2134(94)90064-7

Fraley, R. C., Garner, J. P., & Shaver, P. R. (2000). Adult attachment and the defensive regulation of attention and memory: Examining the role of preemptive and postemptive defensive processes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 816-826. doi: 10.1037/0022-3514.79.5.816

Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (1998). Airport separations: A naturalistic study of adult attachment dynamics in separating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 1198. doi: 10.1037/0022-3514.75.5.1198

Fuendeling, J. M. (1998). Affect regulation as a stylistic process within adult attachment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 291-322. doi: 10.1177/0265407598153001

Fugelsnes, E. (2012). Fanger ikke opp traumer hos barn Retrieved 18.11, 2013, from <http://www.forskning.no/artikler/2012/juni/324818>

- George, C., & Main, M. (1979). Social interaction of young abused children: approach, avoidance, and aggression. *Child Development, 50*, 306-318.
- Gilbert, R., Kemp, A., Thoburn, J., Sidebotham, P., Radford, L., Glaser, D., & MacMillan, H. L. (2009). Recognising and responding to child maltreatment. *The Lancet, 373*, 167-180. doi: 10.1016/S0140-6736(08)61707-9
- Gilbert, R., Widom, C., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E., & Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *The lancet, 373*, 68-81. doi: 10.1016/S0140-6736(08)61706-7
- Gratz, K. L., & Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 26*, 41-54. doi: 10.1023/B:JOBA.0000007455.08539.94
- Grossmann, K. E., Grossmann, K., & Waters, E. (2005). *Attachment from infancy to adulthood - the major longitudinal studies*. New York: The Guilford Press.
- Hart, S. N., Binggeli, N. J., & Brassard, M. R. (1997). Evidence for the Effects of Psychological Maltreatment. *Journal of Emotional Abuse, 1*, 27-58. doi: 10.1300/J135v01n01_03
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology, 52*, 511-524. doi: 10.1037/0022-3514.52.3.511
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry, 5*, 1-22. doi: 10.1207/s15327965pli0501_1

Hazan, C., & Zeifman, D. (1994). Sex and the psychological tether. In K. Bartholomew & D. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships vol. 5: Attachment processes in adulthood* (pp. 151-177). London: Jessica Kingsley Publishers.

Hazan, C., & Zeifman, D. (1999). Pair bonds as attachments: Evaluating the evidence. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 336-354). New York: Guilford.

Henderson, A. J. Z., Bartholomew, K., & Dutton, D. G. (1997). He loves me; He loves me not: Attachment and separation resolution of abused women. *Journal of Family Violence*, 12, 169-191. doi: 10.1023/a:1022836711637

Hesse, E. (2008). The adult attachment interview: protocol, method of analysis, and empirical studies. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment - theory, research, and clinical applications* (pp. 552-598). New York: The Guilford Press.

Hesse, E., & Main, M. (2000). Disorganized infant, child, and adult attachment: Collapse in behavioral and attentional strategies. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 48, 1097-1127. doi: 10.1177/00030651000480041101

Hetzel, M. D., & McCanne, T. R. (2005). The roles of peritraumatic dissociation, child physical abuse, and child sexual abuse in the development of posttraumatic stress disorder and adult victimization. *Child Abuse & Neglect*, 29, 915-930. doi: 10.1016/j.chiabu.2004.11.008

Higgins, D. J., & McCabe, M. P. (2000). Relationships between Different Types of Maltreatment during Childhood and Adjustment in Adulthood. *Child Maltreatment*, 5, 261-272. doi: 10.1177/1077559500005003006

- Impett, E. A., Gordon, A. M., & Strachman, A. (2008). Attachment and daily sexual goals: A study of dating couples. *Personal Relationships, 15*, 375-390. doi: 10.1111/j.1475-6811.2008.00204.x
- Johnson, S. M. (2008). Couple and family therapy. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment - theory, research, and clinical applications* (pp. 811-829). New York: The Guilford Press.
- Kafetsios, K., & Nezlek, J. B. (2002). Attachment styles in everyday social interaction. *European Journal of Social Psychology, 32*, 719-735. doi: 10.1002/ejsp.130
- Kalmuss, D. (1984). The intergenerational transmission of marital aggression. *Journal of Marriage and Family, 46*, 11-19.
- Kim, J., & Cicchetti, D. (2010). Longitudinal pathways linking child maltreatment, emotion regulation, peer relations, and psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 51*, 706-716. doi: 10.1111/j.1469-7610.2009.02202.x
- Kurtz, P. D., Gaudin, J. M., Wodarski, J. S., & Howing, P. T. (1993). Maltreatment and the school-aged child: School performance consequences. *Child Abuse & Neglect, 17*, 581-589. doi: 10.1016/0145-2134(93)90080-O
- Lamb, M. E., Gaensbauer, T. J., Malkin, C. M., & Schultz, L. A. (1985). The effects of child maltreatment on security of infant-adult attachment. *Infant Behavior and Development, 8*, 35-45. doi: 10.1016/S0163-6383(85)80015-1
- Land, L. N., Rochlen, A. B., & Vaughn, B. K. (2011). Correlates of Adult Attachment Avoidance: Men's Avoidance of Intimacy in Romantic Relationships. *Psychology of Men & Masculinity, 12*, 64-76. doi: 10.1037/a0019928

- Larsen, C. D., Sandberg, J. G., Harper, J. M., & Bean, R. (2011). The Effects of Childhood Abuse on Relationship Quality: Gender Differences and Clinical Implications. *Family Relations*, *60*, 435-445. doi: 10.1111/j.1741-3729.2011.00661.x
- Leeb, R. T., Paulozzi, L., Melanson, C., Simon, T., & Arias, I. (2008). Child maltreatment surveillance. Uniform definitions for public health and recommended data elements. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention. National Center for Injury Prevention and Control.
- Levy, M. B., & Davis, K. E. (1988). Lovestyles and Attachment Styles Compared: Their Relations to Each Other and to Various Relationship Characteristics. *Journal of Social and Personal Relationships*, *5*, 439-471. doi: 10.1177/0265407588054004
- Li, T. Y., & Chan, D. K. S. (2012). How anxious and avoidant attachment affect romantic relationship quality differently: A meta-analytic review. *European Journal of Social Psychology*, *42*, 406-419. doi: 10.1002/ejsp.1842
- Loos, M. E., & Alexander, P. C. (1997). Differential effects associated with self-reported histories of abuse and neglect in a college sample. *Journal of Interpersonal Violence*, *12*, 340-360. doi: 10.1177/088626097012003002
- Lyons-Ruth, K., & Jacobvitz, D. (2008). Attachment disorganization - Genetic factors, parenting contexts, and developmental transformation from infancy to adulthood. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment - Theory, research and clinical applications* (pp. 666-697). New York: The Guilford Press.

- Lyons-Ruth, K., Melnick, S., Bronfman, E., Sherry, S., & Llanas, L. (2004). Hostile-helpless relational models and disorganized attachment patterns between parents and their young children: Review of research and implications for clinical work. In L. Atkinson & S. Goldberg (Eds.), *Attachment issues in psychopathology and intervention* (pp. 65-94). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Main, M. (1995). Recent studies in attachment - overview, with selected implications for clinical work. In S. Goldberg, R. Muir & J. Kerr (Eds.), *Attachment theory - Social, developmental and clinical perspectives* (pp. 407-474). London: Hillsdale.
- Main, M., & Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. In M. T. Greenberg, D. Cicchetti & M. Cummings (Eds.), *Attachment in the preschool years: Theory, research and intervention* (pp. 121-160). Chicago: University of Chicago Press.
- Malinosky-Rummell, R., & Hansen, D. J. (1993). Long-Term Consequences of Childhood Physical Abuse. *Psychological Bulletin*, 114, 68-79. doi: 10.1037//0033-2909.114.1.68
- Mash, J. E., & Barkley, R. A. (2006). *Treatment of childhood disorders*. New York: The Guilford Press.
- Messman-Moore, T. L., & Brown, A. L. (2004). Child maltreatment and perceived family environment as risk factors for adult rape: is child sexual abuse the most salient experience? *Child Abuse & Neglect*, 28, 1019-1034. doi: 10.1016/j.chiabu.2004.05.003

- Meston, C. M., Heiman, J. R., & Trapnell, P. D. (1999). The relation between early abuse and adult sexuality. *The Journal of Sex Research, 36*, 385-395.
- Mickelson, K. D., Kessler, R. C., & Shaver, P. R. (1997). Adult attachment in a nationally representative sample. *Journal of Personality and Social Psychology, 73*, 1092-1106. doi: 10.1037//0022-3514.73.5.1092
- Mikulincer, M., & Florian, V. (1997). Are emotional and instrumental supportive interactions beneficial in times of stress? The impact of attachment style. *Anxiety, stress, and coping, 10*, 109-127. doi: 10.1080/10615809708249297
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2005). Attachment theory and emotions in close relationships: Exploring the attachment-related dynamics of emotional reactions to relational events. *Personal Relationships, 12*, 149-168. doi: 10.1111/j.1350-4126.2005.00108.x
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: structure, dynamics, and change*. New York: Guilford Press.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2008). Adult attachment and affect regulation. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: theory, research, and clinical applications* (Vol. 2, pp. 501-531). New York: The Guilford press.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R., & Pereg, D. (2003). Attachment theory and affect regulation: The dynamics, development, and cognitive consequences of attachment-related strategies. *Motivation and emotion, 27*, 77-102. doi: 10.1023/A:1024515519160
- Milletich, R. J., Kelley, M. L., Doane, A. N., & Pearson, M. R. (2010). Exposure to interparental violence and childhood physical and emotional abuse as related to

- physical aggression in undergraduate dating relationships. *Journal of family violence*, 25, 627-637. doi: 10.1007/s10896-010-9319-3
- Moeller, T. P., Bachmann, G. A., & Moeller, J. R. (1993). The combines effects of physical, sexual and emotional abuse during childhood - Long-term health consequences for women. *Child Abuse & Neglect*, 17, 623-640. doi: 10.1016/0145-2134(93)90084-i
- Morton, N., & Browne, K. D. (1998). Theory and observation of attachment and its relation to child maltreatment: a review. *Child Abuse & Neglect*, 22, 1093-1104. doi: 10.1016/S0145-2134(98)00088-X
- Mossige, S., & Stefansen, K. (2007). Vold og overgrep mot barn og unge. En selvrapporтерingsstudie blant avgangselever i videregående skole. Oslo: Norwegian Social Research.
- Mullen, P. E., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E., & Herbison, G. P. (1996). The long-term impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: A community study. *Child Abuse & Neglect*, 20, 7-21. doi: 10.1016/0145-2134(95)00112-3
- Muller, R. T., Gragtmans, K., & Baker, R. (2008). Childhood Physical Abuse, Attachment, and Adult Social Support: Test of a Mediational Model. *Canadian Journal of Behavioural Science-Revue Canadienne Des Sciences Du Comportement*, 40, 80-89. doi: 10.1037/0008-400x.40.2.80
- Muller, R. T., Thornback, K., & Bedi, R. (2012). Attachment as a Mediator between Childhood Maltreatment and Adult Symptomatology. *Journal of Family Violence*, 27, 243-255. doi: 10.1007/s10896-012-9417-5

- Nelson, B. S., & Wampler, K. S. (2000). Systemic effects of trauma in clinic couples: An exploratory study of secondary trauma resulting from childhood abuse. *Journal of Marital and Family Therapy*, 26, 171-184. doi: 10.1111/j.1752-0606.2000.tb00287.x
- Noftle, E. E., & Shaver, P. R. (2006). Attachment dimensions and the big five personality traits: Associations and comparative ability to predict relationship quality. *Journal of Research in Personality*, 40, 179-208. doi: 10.1016/j.jrjp.2004.11.003
- Normann-Eide, E., & Normann-Eide, T. (2008). Et påtrengende fravær av følelser - mentalisering og kombinasjonsbehandling. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 45, 1412-1415.
- Ornduff, S. R., Kelsey, R. M., & O'Leary, K. D. (2001). Childhood physical abuse, personality, and adult relationship violence: A model of vulnerability to victimization. *American Journal of Orthopsychiatry*, 71, 322-331. doi: 10.1037/0002-9432.71.3.322
- Paradis, A., & Boucher, S. (2010). Child maltreatment history and interpersonal problems in adult couple relationships. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19, 138-158. doi: 10.1080/10926770903539433
- Parker, J. G., & Herrera, C. (1996). Interpersonal processes in friendship: A comparison of abused and nonabused children's experiences. *Developmental Psychology*, 32, 1025. doi: 10.1037/0012-1649.32.6.1025
- Perry, A. R., DiLillo, D., & Peugh, J. (2007). Childhood psychological maltreatment and quality of marriage: The mediating role of psychological distress. *Journal of Emotional Abuse*, 7, 117-142. doi: 10.1300/J135v07n02_07

- Pietromonaco, P. R., Greenwood, D., & Barrett, L. F. (2004). Conflict in Adult Close Relationships. In W. S. Rholes & J. A. Simpson (Eds.), *Adult attachment: Theory, research, and clinical implications* (pp. 267-299). New York: Guilford Press.
- Priel, B., & Shamai, D. (1995). Attachment style and perceived social support: Effects on affect regulation. *Personality and Individual Differences, 19*, 235-241. doi: 10.1016/0191-8869(95)91936-T
- Reckling, A. E., & Buirski, P. (1996). Child abuse, self-development, and affect regulation. *Psychoanalytic Psychology, 13*, 81.
- Repic, T. (2007). Fear of intimacy among married and divorced persons in association with physical abuse in childhood. *Journal of Divorce & Remarriage, 46*, 49-62. doi: 10.1300/J087v46n03_04
- Rholes, W. S., Simpson, J. A., Tran, S., Martin, A. M., & Friedman, M. (2007). Attachment and information seeking in romantic relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin, 33*, 422-438. doi: 10.1177/0146167206296302
- Rich, C. L., Gidycz, C. A., Warkentin, J. B., Loh, C., & Weiland, P. (2005). Child and adolescent abuse and subsequent victimization: A prospective study. *Child abuse & neglect, 29*, 1373-1394. doi: 10.1016/j.chiabu.2005.07.003
- Riggs, S. A. (2010). Childhood emotional abuse and the attachment system across the life cycle: what theory and research tell us. *Journal of aggression, maltreatment & trauma, 19*, 5-51. doi: 10.1080/10926770903475968
- Riggs, S. A., Cusimano, A. M., & Benson, K. M. (2011). Childhood emotional abuse and attachment processes in the dyadic adjustment of dating couples. *Journal of Counseling Psychology, 58*, 126-138. doi: 10.1037/a0021319

- Riggs, S. A., & Jacobvitz, D. (2002). Expectant parents' representations of early attachment relationships: Associations with mental health and family history. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 70*, 195-204. doi: 10.1037//0022-006x.70.1.195
- Riggs, S. A., & Kaminski, P. (2010). Childhood emotional abuse, adult attachment, and depression as predictors of relational adjustment and psychological aggression. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 19*, 75-104. doi: 10.1080/10926770903475976
- Roemmele, M., & Messman-Moore, T. L. (2011). Child Abuse, Early Maladaptive Schemas, and Risky Sexual Behavior in College Women. *Journal of Child Sexual Abuse, 20*, 264-283. doi: 10.1080/10538712.2011.575445
- Saltzman, L. E., Fanslow, J. L., McMahon, P. M., & Shelley, G. A. (1999). Intimate Partner Violence Surveillance: Uniform Definitions and Recommended Data Elements, version 1.0. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control.
- Salzinger, S., Feldman, R. S., Hammer, M., & Rosario, M. (1993). The Effects of Physical Abuse on Children's Social Relationships. *Child Development, 64*, 169-187. doi: 10.2307/1131444
- Sappington, A. A., Pharr, R., Tunstall, A., & Rickert, E. (1997). Relationships among child abuse, date abuse, and psychological problems. *Journal of clinical psychology, 53*, 319-329. doi: 10.1002/(SICI)1097-4679(199706)53:4<319::AID-JCLP4>3.0.CO;2-K

- Scher, C. D., Forde, D. R., McQuaid, J. R., & Stein, M. B. (2004). Prevalence and demographic correlates of childhood maltreatment in an adult community sample. *Child Abuse & Neglect, 28*, 167-180. doi: 10.1016/j.chiabu.2003.09.012
- Schore, A. N. (2003). *Affect dysregulation and disorders of the self*. New York: W. W. Norton.
- Schou, L., Dyb, G., & Graff-Iversen, S. (2007). Voldsutsatt ungdom i Norge - resultater fra helseundersøkelser i seks fylker. Oslo: Folkehelseinstituttet.
- Seedat, S., Stein, M. B., & Forde, D. R. (2005). Association between physical partner violence, posttraumatic stress, childhood trauma, and suicide attempts in a community sample of women. *Violence and victims, 20*, 87-98. doi: 10.1891/0886-6708.2005.20.1.87
- Shaffer, A., Yates, T. M., & Egeland, B. R. (2009). The relation of emotional maltreatment to early adolescent competence: Developmental processes in a prospective study. *Child Abuse & Neglect, 33*, 36-44. doi: 10.1016/j.chiabu.2008.12.005
- Shaver, P. R., Schachner, D. A., & Mikulincer, M. (2005). Attachment style, excessive reassurance seeking, relationship processes, and depression. *Personality and Social Psychology Bulletin, 31*, 343-359. doi: 10.1177/0146167204271709
- Shechory, M. (2013). Attachment styles, coping strategies, and romantic feelings among battered women in shelters. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 57*, 425-444. doi: 10.1177/0306624x11434917
- Shi, L. (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *American Journal of Family Therapy, 31*, 143-157. doi: 10.1080/01926180390167142

- Shields, A., & Cicchetti, D. (2001). Parental maltreatment and emotion dysregulation as risk factors for bullying and victimization in middle childhood. *Journal of Clinical Child Psychology, 30*, 349-363. doi: 10.1207/s15374424jccp3003_7
- Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 59*, 971-980. doi: 10.1037/0022-3514.59.5.971
- Simpson, J. A., Kim, J. S., Fillo, J., Ickes, W., Rholes, W. S., Orina, M. M., & Winterheld, H. A. (2011). Attachment and the Management of Empathic Accuracy in Relationship-Threatening Situations. *Personality and Social Psychology Bulletin, 37*, 242-254. doi: 10.1177/0146167210394368
- Simpson, J. A., & Rholes, W. S. (2012). Adult attachment orientations, stress, and romantic relationships. In P. Devine & A. Plant (Eds.), *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 45, pp. 279-328). New York: Elsevier.
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., & Nelligan, J. S. (1992). Support seeking and support giving within couples in an anxiety-provoking situation: The role of attachment styles. *Journal of personality and social psychology, 62*, 434. doi: 10.1037/0022-3514.62.3.434
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., & Phillips, D. (1996). Conflict in close relationships: An attachment perspective. *Journal of Personality and Social Psychology, 71*, 899-914. doi: 10.1037/0022-3514.71.5.899
- Sroufe, L. A., & Fleeson, J. (1986). Attachment and the construction of relationships. In W. Hartup & Z. Rubin (Eds.), *Relationships and development* (pp. 51-71). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

- Stackert, R. A., & Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences, 34*, 1419-1429. doi: 10.1016/s0191-8869(02)00124-1
- Statistisk Sentralbyrå. (2013). Nye tilfeller av barn med barnevernstiltak i løpet av året, etter alder, grunn til tiltak, tid og statistikkvariabel. Retrieved 23.10.2013 <https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/saveelections.asp>
- Stermac, L., Reist, D., Addison, M., & Millar, G. M. (2002). Childhood risk factors for women's sexual victimization. *Journal of Interpersonal Violence, 17*, 647-670. doi: 10.1177/0886260502017006004
- Stronach, E. P., Toth, S. L., Rogosch, F., Oshri, A., Manly, J. T., & Cicchetti, D. (2011). Child Maltreatment, Attachment Security, and Internal Representations of Mother and Mother-Child Relationships. *Child Maltreatment, 16*, 137-145. doi: 10.1177/1077559511398294
- Styron, T., & Janoff-Bulman, R. (1997). Childhood attachment and abuse: Long-term effects on adult attachment, depression, and conflict resolution. *Child Abuse & Neglect, 21*, 1015-1023. doi: 10.1016/s0145-2134(97)00062-8
- Sugaya, L., Hasin, D. S., Olfson, M., Lin, K. H., Grant, B. F., & Blanco, C. (2012). Child physical abuse and adult mental health: A national study. *Journal of Traumatic Stress, 25*, 384-392. doi: 10.1002/jts.21719
- Swogger, M. T., Walsh, Z., Kosson, D. S., Cashman-Brown, S., & Caine, E. D. (2012). Self-reported childhood physical abuse and perpetration of intimate partner violence - The moderating role of psychopathic traits. *Criminal Justice and Behavior, 39*, 910-922. doi: 10.1177/0093854812438160

- Sørnbø, M. F., Grimstad, H., Bjørngaard, J. H., Schei, B., & Lukasse, M. (2013). Prevalence of sexual, physical and emotional abuse in the Norwegian mother and child cohort study. *BMC Public Health, 13*, 1-11. doi: 10.1186/1471-2458-13-186
- Sørensen, J. B. (2002). *Marte Meo metodens teori og praksis*. Århus: Akademika.
- Tenkorang, E. Y., & Obeng, S. G. (2011). Physical Abuse in Early Childhood and Transition to First Sexual Intercourse among Youth in Cape Town, South Africa. *Journal of Sex Research, 49*, 508-517. doi: 10.1080/00224499.2011.597524
- Tetzchner, S. V. (2001). *Utviklingspsykologi. Barne- og Ungdomsalderen*. Oslo: Gyldendal Norsk Opplag AS.
- Trickett, P. K., Negriff, S., Ji, J., & Peckins, M. (2011). Child Maltreatment and Adolescent Development. *Journal of Research on Adolescence, 21*, 3-20. doi: 10.1111/j.1532-7795.2010.00711.x
- Tucker, J. S., & Anders, S. L. (1999). Attachment style, interpersonal perception accuracy, and relationship satisfaction in dating couples. *Personality and Social Psychology Bulletin, 25*, 403-412. doi: 10.1177/0146167299025004001
- Twaite, J. A., & Rodriguez-Srednicki, O. (2004). Understanding and reporting child abuse: legal and psychological perspective: part two: emotional abuse and secondary abuse. *The Journal of Psychiatry and Law, 32*, 443.
- Ulvestad, M. S. G. (2012). *Mentaliseringsbaserte intervensjonsprogrammer for familier*. Hovedoppgave, Universitetet i Bergen. Retrieved from <https://bora.uib.no/handle/1956/6367>

- Unger, J. A. M. (2011). *The relationship between child abuse and adult attachment styles*. Doctor of Philosophy, University of Manitoba. Retrieved from <http://mspace.lib.umanitoba.ca/handle/1993/5003>
- Veltman, M. W. M., & Browne, K. D. (2001). Three decades of child maltreatment research: Implications for the school years. *Trauma Violence Abuse, 2*, 215-239. doi: 10.1177/1524838001002003002
- Wei, M., Vogel, D. L., Ku, T., & Zakalik, R. A. (2005). Adult attachment, affect regulation, negative mood, and interpersonal problems: The mediating roles of emotional reactivity and emotional cutoff. *Journal of Counseling Psychology, 52*, 14. doi: 10.1037/0022-0167.52.1.14
- Wekerle, C., Leung, E., Wall, A.-M., MacMillan, H., Boyle, M., Trocme, N., & Waechter, R. (2009). The contribution of childhood emotional abuse to teen dating violence among child protective services-involved youth. *Child Abuse & Neglect, 33*, 45-58. doi: 10.1016/j.chiabu.2008.12.006
- Wennerberg, T. (2011). *Vi er våre relasjoner - om tilknytning, traumer og dissosiasjon*. Oslo: Arneberg.
- Whisman, M. A. (2006). Childhood trauma and marital outcomes in adulthood. *Personal Relationships, 13*, 375-386. doi: 10.1111/j.1475-6811.2006.00124.x
- Wijma, B., Schei, B., Swahnberg, K., Hilden, M., Offerdal, K., Pikarinen, U., . . . Halmesmäki, E. (2003). Emotional, physical, and sexual abuse in patients visiting gynaecology clinics: a Nordic cross-sectional study. *The Lancet, 361*, 2107-2113. doi: 10.1016/S0140-6736(03)13719-1
- Wind, T. W., & Silvern, L. (1992). Type and extent of child-abuse as predictors of adult functioning. *Journal of Family Violence, 7*, 261-281. doi: 10.1007/bf00994618

- Wright, M. O., Crawford, E., & Del Castillo, D. (2009). Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: The mediating role of maladaptive schemas. *Child Abuse & Neglect, 33*, 59-68. doi: 10.1016/j.chiabu.2008.12.007
- Yamamoto, M., Iwata, N., Tomoda, A., Tanaka, S., Fujimaki, K., & Kitamura, T. (1999). Child emotional and physical maltreatment and adolescent psychopathology: A community study in Japan. *Journal of Community Psychology, 27*, 377-391. doi: 10.1002/(sici)1520-6629(199907)27:4<377::aid-jcop2>3.0.co;2-n
- Zayas, V., & Shoda, Y. (2007). Predicting preferences for dating partners from past experiences of psychological abuse: Identifying the psychological ingredients of situations. *Personality and Social Psychology Bulletin, 33*, 123-138. doi: 10.1177/0146167206293493
- Zurbriggen, E. L., Gobin, R. L., & Freyd, J. J. (2010). Childhood emotional abuse predicts late adolescent sexual aggression perpetration and victimization. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 19*, 204-223. doi: 10.1080/10926770903539631